

Π3.1.1.

Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «*Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄βάθμια και Β΄βάθμια εκπαίδευση*» MIS 296579 - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π3.1.1 *Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συντονιστής Ομάδας Γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

Ομάδα εργασίας γλώσσας:

Σταυρούλα Αντωνοπούλου

Κωνσταντίνος Κουτσανδρέας

Βασιλική Μπατσίδου

Μαρία Παυλίδου

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
1. Εισαγωγή.....	6
2. Περιγραφή του Australian Curriculum.....	9
3. Η ανάλυση του γλωσσικού μαθήματος.....	18
3.1. Οι γνώσεις για τη γλώσσα και τη σημείωση.....	18
3.2. Γραμματισμός και γλωσσοδιδακτικές αντιλήψεις.....	25
3.3. Γνώσεις για τον κόσμο και αξίες, πεποιθήσεις και στάσεις που προβάλλονται.....	49
3.4. Αξιολόγηση.....	53
3.5. Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες.....	55
4. Συζήτηση και συμπεράσματα.....	59
4.1. Γενικότερα συμπεράσματα.....	59
4.2. Διαπιστώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ.....	62
Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων.....	66
Βιβλιογραφία.....	70
Δικτυογραφία.....	70

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτέλεσε το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Αυστραλίας και η σχέση του με τις νέες τεχνολογίες. Συγκεκριμένα, μελετήθηκε το γενικό πρόγραμμα σπουδών (Australian Curriculum) το οποίο θα ισχύσει σταδιακά σε όλες τις πολιτείες της Αυστραλίας σε συνδυασμό με το προγραμματικό κείμενο «Melbourne National Declaration of Educational Goals for Young Australians» το οποίο περιγράφει τους στόχους του νέου προγράμματος σπουδών. Το υλικό προσεγγίστηκε υπό το θεωρητικό πρίσμα της κοινωνικής σημειωτικής (Van Leeuwen, 2005) και της κριτικής ανάλυσης λόγου (Gee, 2005) έτσι ώστε να αναδειχθεί ο συνολικότερος χαρακτήρας του γλωσσικού προγράμματος σπουδών.

Η μελέτη αρχικά επικεντρώνεται στην περιγραφή του νέου curriculum αναφορικά με τη δομή και το περιεχόμενό του. Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση του υλικού η οποία κινήθηκε στους εξής άξονες: Γνώσεις για τη γλώσσα, γραμματισμοί και γλωσσοδιδασκτικές αντιλήψεις, γνώσεις για τον κόσμο, διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες, αξιολόγηση. Μέσα από την ανάλυση προέκυψε πως η κυρίαρχη γλωσσοδιδασκτική προσέγγιση που διαπερνά το πρόγραμμα σπουδών είναι αυτή των πολυγραμματισμών. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως μέρος της πολύπλοκης σημειωτικής πραγματικότητας και μελετάται παράλληλα με τους άλλους σημειωτικούς τρόπους. Έτσι, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για όλα τα γλωσσικά επίπεδα, από το μορφολογικό ως και το κειμενικό, αλλά και γνώσεις για τη σημείωση, όπως είναι ο ρόλος των εικόνων.

Παράλληλα, εντοπίζονται και άλλες γλωσσοδιδασκτικές προσεγγίσεις οι οποίες αναπλαισιώνονται στα όρια που θέτει η κυρίαρχη προσέγγιση των πολυγραμματισμών. Εντοπίστηκαν στοιχεία από τις κριτικές προσεγγίσεις, όπως είναι η συσχέτιση της γλώσσας με την ταυτότητα, στοιχεία από τις κειμενοκεντρικές

προσεγγίσεις με έμφαση στο ρόλο του συγκεκριμένου και στοιχεία από ολιστικές προσεγγίσεις, όπως είναι η ανάπτυξη των ικανοτήτων προφορικού λόγου, η ανάπτυξη δημιουργικών ικανοτήτων και η γραφή ως διαδικασία. Ουσιαστικά, σύμφωνα και με την κυρίαρχη αντίληψη των πολυγραμματισμών, προωθείται η ανάπτυξη ποικίλων γραμματισμών στους μαθητές.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται κυρίως ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού. Έτσι, τα ψηφιακά αλλά και τα οπτικά κείμενα μελετώνται παράλληλα με τα παραδοσιακά έντυπα κείμενα. Αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν τα νέα ψηφιακά κείμενα, όπως είναι ο υπερκειμενικός τους χαρακτήρας, αλλά και οι αλλαγές που έχουν επέλθει στο τρίγωνο συγγραφέας-κείμενο-αναγνώστης. Περιστασιακά οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και ως ένα περιβάλλον εργασίας καθώς γίνεται λόγος για λογισμικά τα οποία βοηθούν στην επεξεργασία και στη δημιουργία ποικίλων κειμένων.

Στο επίπεδο των γνώσεων για τον κόσμο, δεν δίνεται κάποια συγκεκριμένη θεματολογία που θα πρέπει να μεταδώσει το γλωσσικό μάθημα. Δίνονται όμως ορισμένοι διαθεματικοί άξονες, όπως είναι οι ιθαγενείς πολιτισμοί, η σχέση της Αυστραλίας με την Ασία και η αειφόρος ανάπτυξη. Επίσης, αναγνωρίζονται ορισμένες αντιλήψεις απέναντι στον ίδιο τον κόσμο. Συγκεκριμένα, ο σημερινός κόσμος προσεγγίζεται μέσα από μια ιστορική οπτική ώστε να αναγνωριστούν οι σημερινές αλλαγές που τον χαρακτηρίζουν. Σε αυτά τα πλαίσια, αναγνωρίζεται ο νέος κόσμος της επικοινωνίας αλλά και οι νέες απαιτήσεις γραμματισμού που έχουν δημιουργήσει οι νέες τεχνολογίες.

Μέσα από τη μελέτη και επιπλέον στοιχείων, όπως είναι οι διδακτικές πρακτικές και η αξιολόγηση, δημιουργείται μια πλήρης εικόνα για τον χαρακτήρα του αυστραλιανού γλωσσικού προγράμματος σπουδών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τη σχέση του με τις νέες τεχνολογίες. Ουσιαστικά, το νέο αυτό πρόγραμμα σπουδών αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα πρωτοπόρο, με τις νέες τεχνολογίες να κατέχουν εξέχουσα θέση και να επηρεάζουν τόσο το περιεχόμενο του ίδιου του μαθήματος όσο και τον τρόπο με τον οποίο πρόκειται να πραγματοποιηθεί μια διδασκαλία.

1. Εισαγωγή

Η Αυστραλία αποτελεί μια χώρα με πολύ μεγάλη παράδοση στην εκπαίδευση, στην έρευνα γύρω από αυτή και στην εφαρμογή καινοτομιών. Η ελευθερία που απέδιδε μέχρι σήμερα σε κάθε πολιτεία στο να παράγει το δικό της πρόγραμμα σπουδών, οδήγησε στην άμεση συνεργασία των πανεπιστημίων με τα σχολεία έτσι ώστε να έχουν παραχθεί αξιόλογα προγράμματα σπουδών, όπως αυτό του Queensland και της Victoria. Μάλιστα, η υπεροχή του αυστραλιανού εκπαιδευτικού συστήματος αποδεικνύεται περαιτέρω και από τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD), ο οποίος διοργανώνει πρόγραμμα αξιολόγησης γνωστό ως PISA (Programme for International Student Assessment). Στις τελευταίες αξιολογήσεις του 2009, οι αυστραλοί μαθητές κατατάσσονται ένατοι μεταξύ των καλύτερων μαθητών παγκοσμίως.

Ιδιαίτερα για το γλωσσικό μάθημα, η Αυστραλία έχει αποτελέσει πεδίο ζύμωσης και ανάπτυξης των γλωσσοδιδακτικών ρευμάτων. Από το πανεπιστήμιο του Σύδνεϋ προέρχεται το γλωσσοδιδακτικό κίνημα της παιδαγωγικής με βάση τα κειμενικά είδη, το οποίο έχει σήμερα διεθνή απήχηση. Ακόμη πιο πρόσφατα, με τη συμμετοχή Αυστραλών επιστημόνων, γεννήθηκε το κίνημα των πολυγραμματισμών το οποίο αποτελεί μια από τις πιο επίκαιρες προτάσεις για τη γλωσσική διδασκαλία. Μέσα από αυτές τις ερευνητικές αναζητήσεις και τις διάφορες επιτυχείς εφαρμογές τους στις αυστραλιανές πολιτείες, οι Αυστραλοί έχουν συνεισφέρει σημαντικά στη διαμόρφωση της παγκόσμιας εκπαιδευτικής σκηνής, ιδιαίτερα στο πεδίο της γλωσσικής εκπαίδευσης.

Παρότι το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ήδη αρκετά υψηλό στις περισσότερες αυστραλιανές πολιτείες, αποφασίστηκε πως θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα ενιαίο εθνικό πρόγραμμα σπουδών το οποίο θα στοχεύει στον εκσυγχρονισμό και στην περαιτέρω βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Το εγχείρημα αυτό ξεκίνησε το

2008 με την έκδοση του «Melbourne National Declaration of Educational Goals for Young Australians», στο οποίο περιγράφονται οι στόχοι της εκπαιδευτικής πολιτικής. Έκτοτε άρχισε και η διαμόρφωση των επιμέρους προγραμμάτων σπουδών (στο εξής Π.Σ.) για κάθε διδακτικό αντικείμενο, μια διαδικασία που ακόμα δεν έχει ολοκληρωθεί. Συγκεκριμένα, το Π.Σ. για το γλωσσικό μάθημα εκδόθηκε μόλις πριν από λίγους μήνες, το Δεκέμβριο του 2010. Όμως δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα πλήρως στα σχολεία ούτε έχει αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητά του κατά την εφαρμογή του.

Μια σειρά μελετών για τα Π.Σ. του γλωσσικού μαθήματος δεν θα μπορούσε να αγνοήσει την περίπτωση της Αυστραλίας. Όχι μόνο εξαιτίας του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που έχει ανακύψει κατά καιρούς για τις επιστημονικές αναζητήσεις των Αυστραλών, αλλά και επειδή πρόκειται για ένα πολύ πρόσφατο Π.Σ. το οποίο αναμένουμε να λαμβάνει υπόψη σε μεγάλο βαθμό και τις νέες τεχνολογίες. Η παρούσα μελέτη έχει στόχο να μελετήσει αυτό το γενικό πρόγραμμα σπουδών, έτσι ώστε να αναδείξει από τη μια μεριά τις γλωσσοδιδασκτικές αντιλήψεις που το διαπερνούν, και από την άλλη τον τρόπο με τον οποίο προτείνεται η ενσωμάτωση και η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (στο εξής ΤΠΕ). Ακολουθώντας το θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνικής σημειωτικής (Van Leeuwen, 2005) και της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Gee, 2005), επιχειρείται μια πλήρης περιγραφή του νέου curriculum που πρόκειται να σηματοδοτήσει την εκπαίδευση στην Αυστραλία.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί (κεφ. 2) γίνεται μια παρουσίαση του εκπαιδευτικού συστήματος της Αυστραλίας καθώς και μια εκτενέστερη περιγραφή από δομικής άποψης του νέου curriculum. Στη συνέχεια (κεφ. 3) ακολουθεί η ανάλυση, στην οποία θα παρατεθούν αποσπάσματα απευθείας από το curriculum της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες πηγές και θα επιχειρηθεί η ανάδειξη του περιεχομένου του γλωσσικού μαθήματος. Το περιεχόμενο αφορά τις γνώσεις για τη γλώσσα που προτίθεται να μεταδοθούν, τον γραμματισμό που επιδιώκεται να καλλιεργηθεί στους μαθητές καθώς και τις γνώσεις, τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις απέναντι στον κόσμο που μεταδίδονται. Επιπλέον, η περιγραφή του

γλωσσικού μαθήματος αφορά και σε στοιχεία που σχετίζονται με τον χαρακτήρα των διδακτικών πρακτικών, τον τρόπο αξιολόγησης που προτείνεται καθώς και τις ταυτότητες των μαθητών που δημιουργούνται. Ταυτόχρονα, σε όλο το μήκος της ανάλυσης εντοπίζονται τα στοιχεία που αφορούν συγκεκριμένα στις νέες τεχνολογίες και στον τρόπο που αυτές επηρεάζουν το περιεχόμενο και την πραγμάτωση του ίδιου του γλωσσικού μαθήματος.

Στη συνέχεια (κεφ. 4) ακολουθεί η συζήτηση και τα συμπεράσματα, στα οποία περιγράφεται αφενός η συνολικότερη εικόνα του γλωσσικού curriculum (κεφ. 4.1) και αφετέρου οι διαπιστώσεις σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες (κεφ. 4.2.). Τέλος, παρατίθεται ένας συγκεντρωτικός πίνακας ο οποίος παρουσιάζει συνοπτικά όλα τα στοιχεία και τις ιδιαιτερότητες του αυστραλιανού γλωσσικού Π.Σ. για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2. Περιγραφή του Australian Curriculum

Στον παρόν κεφάλαιο περιγράφεται η μορφή που έχει η νέα προσπάθεια διαμόρφωσης ενός ενιαίου εθνικού προγράμματος σπουδών. Αρχικά θα περιγραφεί η εκκίνηση αυτής της προσπάθειας και στη συνέχεια θα περιγραφεί η δομή αυτού του νέου curriculum.

Στην Αυστραλία υπήρξαν και παλαιότερα κάποια κείμενα τα οποία αφορούσαν σε εθνικό επίπεδο τους στόχους της εκπαίδευσης, ξεκινώντας το 1989 με το «Hobart Declaration» και στη συνέχεια με το «Adelaide Declaration» του 1999. Το 2008 το Υπουργικό Συμβούλιο (Ministerial Council on Education, Employment, Training and Youth Affairs) ανέπτυξε και υιοθέτησε τη νέα διακήρυξη για τους εκπαιδευτικούς στόχους, η οποία παρουσιάζεται στο κείμενο «Melbourne Declaration on Educational Goals for Young Australians». Πρόκειται για ένα κείμενο που αναγνωρίζει την ανάγκη αλλαγής της εκπαίδευσης, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις αλλαγές και απαιτήσεις του 21^{ου} αιώνα. Αυτή η νέα διακήρυξη ουσιαστικά δημιουργήθηκε για να καθοδηγήσει τη διαμόρφωση του καινούριου Π.Σ. που θα απευθύνεται σε όλες τις πολιτείες με σκοπό να δημιουργηθεί το καλύτερο δυνατόν επίπεδο σπουδών.

Ο λόγος για τον οποίο αποφάσισαν να δημιουργήσουν ένα ενιαίο εθνικό Π.Σ., είναι η επίτευξη ενός «curriculum παγκόσμιας κλάσης», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο «Melbourne Declaration». Παρότι στις αξιολογήσεις της PISA οι αυστραλοί μαθητές βρίσκονται ήδη σε υψηλή θέση, διακηρύττουν πως θέλουν να είναι οι καλύτεροι από όλους («*to become second to none amongst the world's best school systems*»). Μια τέτοια δήλωση αναδεικνύει μεγάλη αποφασιστικότητα και επένδυση στην εκπαίδευση του μέλλοντος. Έτσι, με τη δημιουργία ενός εθνικού curriculum χρησιμοποιείται η συλλογική εμπειρία κάθε πολιτείας, ώστε επιτευχθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα ο κοινός στόχος της «υψηλής» εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί στόχοι που παρουσιάζονται στο «Melbourne Declaration» αφορούν σε μεγάλο βαθμό στην περιγραφή του εγγράμματος υποκειμένου που θέλει να δημιουργήσει το αυστραλιανό σχολείο. Μέσα από την αναγνώριση των ποικίλων αλλαγών που έχουν συντελεστεί σε παγκόσμιο επίπεδο, το νέο curriculum στοχεύει στη δημιουργία ενός πολίτη ο οποίος θα μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτές τις αλλαγές και να προωθή την ανάπτυξη της Αυστραλίας. Έτσι, μέσα σε αυτό το κείμενο περιγράφονται, αρχικά, οι αλλαγές του κόσμου σε παγκόσμιο επίπεδο και οι αιτίες αλλαγής του curriculum, και στη συνέχεια οι εκπαιδευτικοί στόχοι και ο τρόπος με τον οποίο θα επιτευχθούν. Επίσης, καθορίζονται οι «γενικές δεξιότητες» (general capabilities) και οι «διαθεματικές προτεραιότητες» (cross-curricular priorities) οι οποίες θα πρέπει να εκφράζονται μέσα σε όλα τα Π.Σ. που θα δημιουργηθούν. Σύμφωνα με το ίδιο κείμενο, τα προβλήματα της αυστραλιανής εκπαίδευσης έχουν εντοπιστεί σε δύο κοινωνικές ομάδες: στους ιθαγενείς και στους μαθητές από χαμηλά κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Πρωταρχικός στόχος είναι αυτές οι ομάδες να αναπτύξουν περαιτέρω τις δυνατότητές τους ώστε να ολοκληρώνουν την εκπαίδευση με μεγαλύτερη επιτυχία.

Υπεύθυνος για την ανάπτυξη του νέου αυστραλιανού Π.Σ. είναι το ACARA (Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority)¹. Πρόκειται για τον φορέα που θα δημιουργήσει τα προγράμματα σπουδών για όλα τα διδακτικά αντικείμενα, από το νηπιαγωγείο ως και το 12^ο έτος σπουδών, καθώς επίσης θα καθορίσει και ένα εθνικό πρόγραμμα αξιολόγησης το οποίο θα σχετίζεται με το νέο Π.Σ. Επιπλέον, έχει καταστεί υπεύθυνο και για την παρακολούθηση της εφαρμογής του νέου Π.Σ. καθώς θα συλλέγει δεδομένα τα οποία θα συνεισφέρουν στην αξιολόγησή του.

Η δημιουργία του νέου curriculum αποτελεί μια χρονοβόρα διαδικασία και διακρίνεται από τέσσερις φάσεις. Η πρώτη φάση είναι η διαμόρφωση (shaping) που ουσιαστικά αφορά ένα προσχέδιο (draft paper) και του γενικότερου curriculum αλλά και των προγραμμάτων σπουδών των επιμέρους διδακτικών αντικειμένων. Για τη

¹ <http://www.acara.edu.au/>

διαμόρφωση αυτή λήφθηκαν υπόψη οι επιστημονικές αναζητήσεις που έχουν αναπτυχθεί σε κάθε διδακτικό αντικείμενο καθώς και μια συγκριτική αντιπαράθεση με τα προγράμματα σπουδών άλλων χωρών που εμφανίζονται στις αξιολογήσεις ως πρωτοπόρες. Τα προσχέδια του curriculum αναρτώνται στο διαδίκτυο² έτσι ώστε να υπάρξει ανατροφοδότηση από το εκπαιδευτικό κοινό για την περαιτέρω επεξεργασία τους. Η δεύτερη φάση είναι η γραφή του (writing), στην οποία δημιουργείται το τελικό κείμενο του προγράμματος σπουδών. Στη συνέχεια, έρχεται η εφαρμογή του (implementation) η οποία θα οδηγήσει σε πιθανή αναθεώρησή του (review).

Όπως έγινε φανερό, το αυστραλιανό curriculum είναι ένα δυναμικό curriculum που λαμβάνει σοβαρά υπόψη τη γνώμη της εκπαιδευτικής κοινότητας και πλάθεται μέσα από τις συνεισφορές όλων. Ακόμα και η εφαρμογή του δεν έχει τον σκοπό της επιβολής αλλά της ανατροφοδότησης ώστε να δημιουργηθεί το πιο αποτελεσματικό Π.Σ. και το πιο ενημερωμένο. Όπως αναφέρεται στο Melbourne Declaration, ο τρόπος εφαρμογής του εξαρτάται άμεσα από την επαγγελματική γνώση των εκπαιδευτικών, το τοπικό συγκείμενο καθώς και το οικογενειακό, πολιτισμικό και κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών. Γι' αυτό τον λόγο, δεν καθορίζεται συγκεκριμένος χρόνος διδασκαλίας των επιμέρους διδακτικών αντικειμένων, ούτε δίνεται κάποιο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό. Δίνεται, λοιπόν, απόλυτη ελευθερία στους εκπαιδευτικούς ώστε να δημιουργήσουν το δικό τους υλικό ή να επιλέξουν κάποιο διδακτικό εγχειρίδιο του εμπορίου.

Επιπλέον, αυτές οι φάσεις δημιουργίας του curriculum δεν αφορούν ταυτόχρονα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Εάν οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να εφαρμόσουν όλα τα νέα προγράμματα σπουδών ταυτόχρονα, θα υπήρχε και μεγάλος φόρτος αλλά και μικρή αποτελεσματικότητα. Έτσι, σε πρώτη φάση αναπτύχθηκαν τα Π.Σ. για το μάθημα των Αγγλικών, των μαθηματικών, των φυσικών επιστημών και της ιστορίας, τα οποία θα έχουν εφαρμοστεί σε όλα τα σχολεία μέχρι το 2013. Σε δεύτερη φάση, αναπτύσσονται τα Π.Σ. για τη γεωγραφία, τις γλώσσες και τις τέχνες. Στην τρίτη, και τελευταία, φάση θα δημιουργηθούν τα Π.Σ. για την εκπαίδευση υγείας και φυσικής

² <http://www.australiancurriculum.edu.au/English/Curriculum/F-10>

αγωγής, για το αντικείμενο της πληροφορικής, το αντικείμενο του σχεδιασμού και τεχνολογίας, της οικονομίας, των επιχειρήσεων, και της πολιτικής αγωγής. Παρότι επιλέγεται η παραδοσιακή ταξινόμηση σε διδακτικά αντικείμενα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παραδοσιακό το αυστραλιανό curriculum καθώς γίνεται ρητή διαθεματική σύνδεση μεταξύ των μαθημάτων με την αναφορά σε «γενικές δεξιότητες» και σε «διαθεματικές προτεραιότητες» (βλ. παρακάτω στο «Australian Curriculum: English», το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών)

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε η δεύτερη έκδοση του γενικότερου curriculum που ήταν διαθέσιμη κατά την περίοδο της μελέτης. Πρόκειται για το κείμενο με τίτλο «Shape of the Australian curriculum, version 2.0», το οποίο εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 2010. Ουσιαστικά, πρόκειται για τη μετατροπή της εθνικής διακήρυξης «Melbourne Declaration» σε ένα πρόγραμμα σπουδών. Συγκεκριμένα, σε αυτό περιγράφονται:

- Η λογική και οι στόχοι της εκπαίδευσης.
- Η διαδικασία ανάπτυξης του curriculum.
- Το εύρος του curriculum (ποιες ηλικιακές ομάδες καλύπτει, πώς αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα των μαθητών και πώς αντιμετωπίζει τους μαθητές που δεν έχουν ως μητρική τους την αγγλική γλώσσα).
- Τα στοιχεία του αυστραλιανού curriculum (γενικές δεξιότητες και διαθεματικές προτεραιότητες, η αιτιολόγηση της ετήσιας δομής του curriculum, ο τρόπος αξιολόγησης).
- Διδασκαλία, μάθηση, αξιολόγηση και ενημέρωση.
- Η εφαρμογή του curriculum.
- Η διασφάλιση της ποιότητας και η αναθεώρηση του curriculum.

Παρότι το κείμενο αυτό δεν είναι τελικό, περιγράφει με αρκετή αποτελεσματικότητα τα βασικά στοιχεία του curriculum τα οποία ουσιαστικά καθορίζουν και τη μορφή του. Υπάρχουν ορισμένα σημεία τα οποία σημειώνεται πως θα αναπτυχθούν στην επόμενη έκδοσή του, όπως οι συγκεκριμένες οδηγίες για τους μαθητές με τα αγγλικά ως δεύτερη γλώσσα/διάλεκτο, για τους μαθητές με ειδικές

ανάγκες κ.ά. Στο τέλος του 2011 αναμένεται η τρίτη έκδοση του «Shape of the Curriculum», η οποία πιθανώς θα είναι και η τελική.

«Australian Curriculum: English», το γλωσσικό πρόγραμμα σπουδών

Κύριο αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτέλεσε το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών που δημιουργήθηκε για το μάθημα των αγγλικών. Πρόκειται για το «Australian Curriculum: English» που εκδόθηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2010. Απευθύνεται σε 11 διδακτικά έτη, από το νηπιαγωγείο ως το 10^ο έτος, δηλαδή ως το τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και θα αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία και των επόμενων δύο ετών, της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε μόνο η κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (7^ο – 10^ο έτος), η οποία είναι σε θέση να αναδείξει τον χαρακτήρα συνολικότερα της δευτεροβάθμιας, παρότι δεν έχει αναπτυχθεί ακόμη το Π.Σ. για την ανώτερη δευτεροβάθμια.

Το curriculum οργανώνεται σε τέσσερα μέρη:

- *Λογική και στόχοι*: περιγράφονται οι γενικότεροι στόχοι της εκπαίδευσης με εστίαση στο ρόλο του γλωσσικού μαθήματος (σελ. 1).
- *Οργάνωση*: περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο είναι οργανωμένο το περιεχόμενο σε κάθε διδακτικό έτος, τα τρία νήματα (strands) που περιέχονται στο γλωσσικό μάθημα, οι γενικές δεξιότητες και οι διαθεματικές προτεραιότητες, όπως πραγματώνονται μέσα στο γλωσσικό μάθημα, οι σύνδεσμοι με άλλα διδακτικά αντικείμενα κ.ά. (σελ. 2- 14).
- *Curriculum Foundation-10*: περιγράφεται το περιεχόμενο κάθε διδακτικού έτους (σελ. 52-71 η δευτεροβάθμια εκπαίδευση).
- *Γλωσσάρι*: δίνονται ορισμοί για ορισμένες λέξεις κλειδιά που εμφανίζονται μέσα στο πρόγραμμα σπουδών (σελ. 72).

Το περιεχόμενο κάθε διδακτικού έτους είναι χωρισμένο σε τρία νήματα (strands) και σε επιμέρους υπονήματα (sub-strands):

Γλώσσα: οι γνώσεις για την αγγλική γλώσσα.

Υπονήματα: γλωσσική ποικιλία και αλλαγή, γλώσσα για διεπίδραση, κειμενική δομή και οργάνωση, έκφραση και ανάπτυξη ιδεών, γνώση για τους ήχους και τα γράμματα.

Λογοτεχνία: κατανόηση, εκτίμηση, απάντηση, ανάλυση και δημιουργία λογοτεχνίας.

Υπονήματα: λογοτεχνία και συγκείμενο, ανταπόκριση στη λογοτεχνία, εξέταση της λογοτεχνίας, δημιουργία λογοτεχνίας.

Γραμματισμός: προέκταση του ρεπερτορίου χρήσης της αγγλικής γλώσσας.

Υπονήματα: κείμενα στο συγκείμενο, διεπίδραση με τους άλλους, ερμηνεία, ανάλυση και αξιολόγηση, δημιουργία κειμένων.

Στο παρακάτω σχήμα, το οποίο παρέχεται από το Π.Σ., αναπαρίσταται αποτελεσματικά η σχέση που υπάρχει μεταξύ των νημάτων καθώς και η γενικότερη

μορφή του γλωσσικού μαθήματος.

Όπως φαίνεται, ο τρόπος οργάνωσης δεν είναι ο συνήθης παραδοσιακός τρόπος ταξινόμησης σε γραφή, ανάγνωση, ακρόαση, ομιλία. Αντίθετα, οι δεξιότητες αυτές ενσωματώνονται εξίσου στα επιμέρους νήματα. Επιπλέον, φαίνεται από το παραπάνω σχήμα, πως το κάθε νήμα ουσιαστικά εμπεριέχει το άλλο, έτσι ώστε να διαπλέκονται

και να υπάρχει αλληλεξάρτηση. Με αυτόν τον τρόπο, η μελέτη της γλώσσας αποτελεί απαραίτητο συστατικό της μελέτης της λογοτεχνίας, ενώ η ανάπτυξη του γραμματισμού απαιτεί και τη μελέτη της γλώσσας αλλά και τη μελέτη της λογοτεχνίας.

Εκτός από το καθεαυτό περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν και κάποιες γενικές δεξιότητες (general capabilities) που θα πρέπει να αναπτύσσονται σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Αυτές οι δεξιότητες έχουν προκαθοριστεί ήδη από το «Melbourne Declaration» και στο γλωσσικό Π.Σ. δίνονται λεπτομέρειες για το πώς ακριβώς εκπληρώνονται στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος. Οι δεξιότητες αυτές είναι συνολικά επτά και είναι οι εξής:

- γραμματισμός
- αριθμητισμός
- ικανότητα στις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ)
- κριτική και δημιουργική σκέψη
- ηθική συμπεριφορά
- προσωπική και κοινωνική ικανότητα
- διαπολιτισμική κατανόηση

Επιπλέον, από το «Melbourne Declaration» έχουν τεθεί και τρεις διαθεματικές προτεραιότητες (cross-curricular priorities), οι οποίες επίσης θα πρέπει να αναπτύσσονται μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα. Μέσα στο Π.Σ. περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνονται οι στόχοι αυτών των προτεραιοτήτων στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος. Πρόκειται για τις εξής προτεραιότητες:

- Οι ιστορίες και οι πολιτισμοί των Αβοριγίνων και των Torres Strait Islander.
- Η Ασία και η σχέση της Αυστραλίας με την Ασία.
- Αειφόρος ανάπτυξη.

Τα στοιχεία και από τις γενικές δεξιότητες και από τις διαθεματικές προτεραιότητες ενσωματώνονται μέσα στο περιεχόμενο του γλωσσικού Π.Σ. με ενιαίο τρόπο.

Ιδιαιτερότητα του αυστραλιανού Π.Σ. αποτελεί η σύνδεση των διδακτικών αντικειμένων μεταξύ τους. Ιδιαίτερα για το γλωσσικό μάθημα, υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση με τα άλλα μαθήματα. Πρώτον, όλα τα μαθήματα αντιμετωπίζονται ως γλωσσικά, καθώς απαιτούν την ανάπτυξη συγκεκριμένου γραμματισμού. Δεύτερον, το ίδιο το γλωσσικό μάθημα συνδέεται με στόχους άλλων διδακτικών αντικειμένων όπως τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, και η ιστορία. Όπως αναφέρεται «*όταν η γνώση, οι δεξιότητες και η κατανόηση από τα αγγλικά εφαρμόζεται σε άλλες μαθησιακές περιοχές, η μάθηση αποκτά μεγαλύτερη συνάφεια και η κατανόηση εμβαθύνεται*³». Έτσι το γλωσσικό μάθημα συνδέεται με το αντικείμενο των μαθηματικών καθώς κατά την ανάγνωση διαφόρων κειμένων αναπτύσσονται έννοιες όπως ο χρόνος, ο χώρος και ο αριθμός. Επιπλέον, κατά την παραγωγή των κειμένων, οι μαθητές συνδυάζουν αριθμητικά σύμβολα και στατιστικούς πίνακες με εικόνες και γραπτό λόγο για να παράγουν νόημα. Επίσης, το γλωσσικό μάθημα συνδέεται και με τη φυσική, καθώς αναπτύσσονται οι ικανότητες έρευνας, αντικειμενικής σκέψης, ανάλυσης δεδομένων, περιγραφής αντικειμένων και γεγονότων, εξήγησης κ.ά. Τέλος, συνδέεται και με το αντικείμενο της ιστορίας, καθώς μελετώνται κείμενα από διάφορα ιστορικά και πολιτισμικά συγκείμενα.

Οι νέες τεχνολογίες αποτελούν μέρος των γενικών δεξιοτήτων που πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές. Γι' αυτό τον λόγο, ενσωματώνονται λειτουργικά μέσα σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα, και μπορούν να εντοπιστούν πολλά αποσπάσματα που αναφέρονται σε αυτές μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Βέβαια, αναφέρεται πως θα δημιουργηθεί ξεχωριστό πρόγραμμα σπουδών για το αντικείμενο των ΤΠΕ, αλλά δεν διευκρινίζεται αν θα υφίσταται ως ξεχωριστό μάθημα σε όλα τα σχολικά έτη ή αν θα αποτελεί διαθεματική περιοχή που θα πραγματώνεται μέσω των άλλων διδακτικών αντικειμένων.

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με τα νήματα της Γλώσσας και του Γραμματισμού καθώς επίσης και με ένα υπονήμα από το νήμα της Λογοτεχνίας (*δημιουργία λογοτεχνίας*). Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα παρουσιαστούν ξεχωριστά

³ When knowledge, skills and comprehension from English are meaningfully applied to other learning areas, learning becomes more relevant and understanding deepens.

οι γνώσεις για τη γλώσσα, όπως εμφανίζονται κυρίως στο νήμα της Γλώσσας, και οι ποικίλοι γραμματισμοί που αναπτύσσονται, όπως αναδεικνύονται κυρίως από το νήμα του Γραμματισμού. Θα γίνει μια προσπάθεια να αναδειχθούν οι θεωρητικές καταβολές του κάθε νήματος καθώς και οι γλωσσοδιδακτικοί λόγοι από τους οποίους αντλούν. Στη συνέχεια, θα αναδειχθούν οι γνώσεις για τον κόσμο, οι διδακτικές πρακτικές, η αξιολόγηση και η ταυτότητα που δημιουργείται, με τον συνδυασμό στοιχείων από το γλωσσικό Π.Σ. και από το «Melbourne Declaration». Ταυτόχρονα, σε όλα τα κεφάλαια θα αναδειχθεί ο ακριβής ρόλος των νέων τεχνολογιών, είτε αυτές φαίνεται να επηρεάζουν το περιεχόμενο του γλωσσικού μαθήματος είτε τον τρόπο με τον οποίο πραγματώνεται.

3. Η ανάλυση του γλωσσικού μαθήματος

3. 1. Οι γνώσεις για τη γλώσσα και τη σημείωση

Όπως είδαμε και στην περιγραφή του γλωσσικού Π.Σ., οι γνώσεις για τη γλώσσα παρουσιάζονται ως ξεχωριστό νήμα. Αφορούν, σε ένα πρώτο επίπεδο, την απόκτηση της μεταγλώσσας η οποία περιγράφει τη γλωσσική δομή. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, αφορούν τη χρήση αυτής της μεταγλώσσας στη μελέτη της κειμενικής δομής, της γλωσσικής αλλαγής και της γλώσσας στα πλαίσια της διεπίδρασης. Οι γνώσεις αυτές, είναι απαραίτητες ώστε να προχωρήσουν οι μαθητές και στα άλλα δύο νήματα, της λογοτεχνίας και του γραμματισμού.

Η απόκτηση γνώσεων σχετικά με τα γραμματικά και δομικά χαρακτηριστικά της γλώσσας δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά λειτουργεί περισσότερο ως ένα εργαλείο που βοηθά τον αναστοχασμό, όπως αναφέρεται και στα εισαγωγικά μέρη του Π.Σ.⁴:

«Αποκτούν έναν σταθερό τρόπο κατανόησης και ομιλίας σχετικά με τη γλώσσα, τη γλώσσα σε χρήση και τη γλώσσα ως σύστημα, ώστε να αναστοχάζονται σχετικά με τη δική τους ομιλία και γραφή και να συζητούν σχετικά με αυτά με έναν παραγωγικό τρόπο μαζί με άλλους⁵».

Με αυτόν τον τρόπο, η γραμματική αποτελεί τον απαραίτητο πόρο ώστε να μπορούν οι μαθητές να συζητήσουν για γλωσσικά ζητήματα. Η μεταγλώσσα μετατρέπεται σε εργαλείο μάθησης, απαραίτητο σε όλα τα νήματα και υπονήματα του γλωσσικού μαθήματος. Επιπλέον, η γνώση της γραμματικής δεν αποκτάται αυτόνομα αλλά σε συσχετισμό με τις διάφορες πλευρές της γλώσσας, όπως αυτές παρουσιάζονται στα διάφορα υπονήματα. Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν αυτές οι πλευρές των γνώσεων για τη γλώσσα, ξεκινώντας με το πρώτο επίπεδο και τις

⁴ Η υπογράμμιση είναι του ερευνητή και εξυπηρετεί τους σκοπούς της ανάλυσης

⁵They gain a consistent way of understanding and talking about language, language-in-use and language-as-system, so they can reflect on their own speaking and writing and discuss these productively with others.

γνώσεις για τη γραμματική και τη σημείωση, και στη συνέχεια με τις γνώσεις για τη γλωσσική ποικιλία.

Γνώσεις για την περιγραφή της γλώσσας

Οι συγκεκριμένες γνώσεις για τη γραμματική περιγραφή της γλώσσας αναλύονται στο υπονήμα «έκφραση και ανάπτυξη ιδεών». Οι γνώσεις αυτές αφορούν σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας (μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό, κειμενικό), χωρίς όμως να γίνεται αναφορά σε φωνολογικές γνώσεις, οι οποίες έχουν ήδη κατακτηθεί στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ορισμένα ενδεικτικά αποσπάσματα των γραμματικών γνώσεων δίνονται στη συνέχεια:

«Κατανοούν πώς να χρησιμοποιούν κανόνες ορθογραφίας και προέλευσης των λέξεων, όπως ελληνικές και λατινικές ρίζες, βάσεις λέξεων, προθήματα, επιθήματα, ορθογραφικά μοτίβα και γενικεύσεις για να μάθουν νέες λέξεις και πώς να τις γράφουν ορθογραφημένα⁶» (7^ο έτος)

«Διερευνούν μέρη ακαδημαϊκών και τεχνικών κειμένων και αναλύουν τη χρήση αφηρημένων ουσιαστικών για τη συμπύκνωση και το ραφινάρισμα πληροφοριών, για τη δόμηση της επιχειρηματολογίας και για την περίληψη προηγούμενων εξηγήσεων⁷» (9^ο έτος)

«Κατανοούν το αποτέλεσμα της ονοματοποίησης στη γραφή πληροφοριακών και πειστικών κειμένων⁸» (8^ο έτος)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω αποσπάσματα, οι γνώσεις για τη γλώσσα δεν αντιμετωπίζονται ως κάτι αυτόνομο και αποκομμένο αλλά έχουν κάποιο στόχο. Συγκεκριμένα, η γνώση της μορφολογίας φαίνεται να συσχετίζεται με την απόκτηση της ορθογραφίας, ενώ η γνώση της λεξικογραμματικής (π.χ. ονοματοποίηση/αφηρημένα ουσιαστικά) συσχετίζονται με την κατανόηση του ρόλου της σε κειμενικό επίπεδο.

⁶ Understand how to use spelling rules and word origins, for example Greek and Latin roots, base words, suffixes, prefixes, spelling patterns and generalisations to learn new words and how to spell them

⁷ exploring sections of academic and technical texts and analysing the use of abstract nouns to compact and distil information, structure argument and summarise preceding explanations

⁸ Understand the effect of nominalisation in the writing of informative and persuasive texts

Οι γνώσεις που αφορούν στο κειμενικό επίπεδο ανάλυσης περιγράφονται στο υπονήμα με τίτλο «κειμενική δομή και οργάνωση» (νήμα: Γλώσσα). Πρόκειται κυρίως για γνώσεις σχετικά με τη δόμηση των κειμένων, όπως είναι τα στοιχεία συνεκτικότητας, η δομή των παραγράφων και ο ρόλος της στίξης. Τα παρακάτω παραδείγματα είναι ενδεικτικά:

«Κατανοούν πώς δημιουργείται η συνοχή σε περίπλοκα κείμενα μέσα από τεχνικές όπως η λεξιλογική συνοχή, η έλλειψη, το γραμματικό θέμα και οι σύνδεσμοι⁹» (8^ο έτος)

«Κατανοούν πώς χρησιμοποιείται η στίξη μαζί με τη διάταξη και την ποικιλία στη γραμματοσειρά στην κατασκευή κειμένων για διαφορετικά κοινά και σκοπούς¹⁰» (9^ο έτος)

Οι γνώσεις για την κειμενική δομή, όπως φαίνεται και από τα παραπάνω αποσπάσματα, δεν φαίνεται να συσχετίζονται με την έννοια του κειμενικού είδους. Οι μαθητές αποκτούν γνώσεις που αφορούν γενικότερα στην κειμενική περιγραφή και όχι στις συγκεκριμένες λεξικογραμματικές συμβάσεις των διαφόρων κειμενικών ειδών. Αυτό συνδέεται με το γεγονός ότι η αντίληψη που διαπερνά το γλωσσικό Π.Σ. σε σχέση με τα κειμενικά είδη είναι αυτή της Νέας Ρητορικής, η οποία δίνει μεγαλύτερη έμφαση στο συγκεκριμένο και όχι στις δομικές συμβάσεις των κειμενικών ειδών. Όπως άλλωστε αναφέρεται και στο τρίτο απόσπασμα παραπάνω, στις επιλογές στίξης και διάταξης λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός του κειμένου και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η έμφαση στον σκοπό και το αναγνωστικό κοινό παραπέμπουν στον κειμενοκεντρικό λόγο από τη σχολή της Νέας Ρητορικής, στοιχείο που θα αναδειχθεί περαιτέρω στο κεφάλαιο 3.2.

Ενδιαφέρον στοιχείο στην περίπτωση του αυστραλιανού γλωσσικού Π.Σ. είναι η αναφορά στην κειμενική δομή των ψηφιακών κειμένων. Εντοπίζονται ποικίλα αποσπάσματα τα οποία αναφέρονται στα ιδιαίτερα δομικά χαρακτηριστικά των ψηφιακών κειμένων, μεταξύ των οποίων και τα παρακάτω:

⁹ Understand how coherence is created in complex texts through devices like lexical cohesion, ellipsis, grammatical theme and text connectives

¹⁰ Understand how punctuation is used along with layout and font variations in constructing texts for different audiences and purposes

«Κατανοούν πώς η συνοχή των πιο περίπλοκων κειμένων στηρίζεται σε τεχνικές που σηματοδοτούν την κειμενική δομή και καθοδηγούν τους αναγνώστες, για παράδειγμα, συνόψεις, αρχικές και τελικές παράγραφοι και θεματικές προτάσεις, ευρετήριο ή χάρτης πλοήγησης ή ιχνηλάτηση των διαδρομών σε δικτυακά κείμενα¹¹.» (7^ο έτος)

«Αναπαράγουν και προσαρμόζουν υπάρχοντα έντυπα κείμενα για ένα δικτυακό περιβάλλον και εξηγούν τις αιτίες των προσαρμογών (για παράδειγμα, εξηγούν την πλοήγηση και τη χρήση των υπερσυνδέσμων ως δομικά στοιχεία σε υπερκειμενικές αφηγήσεις)¹²» (10^ο έτος)

«Διερευνούν τη δομή και τη γλώσσα παρόμοιων κειμενικών τύπων όπως οι πληροφοριακές αναφορές και οι αφηγήσεις και πώς αυτές επηρεάζονται από διαφορετικές τεχνολογικές ιδιότητες (για παράδειγμα, υπερσύνδεσμοι ως δομικά στοιχεία σε υπερκειμενική αφήγηση σε αντίθεση με στοιχεία αλληλουχίας γραμμικών κειμένων σε έντυπες αφηγήσεις)¹³» (10^ο έτος)

Τα ιδιαίτερα δομικά στοιχεία των ψηφιακών κειμένων (με υπογράμμιση στα αποσπάσματα) αποτελούν μέρος των γνώσεων για τη γλώσσα που αποκτούν οι μαθητές. Έτσι, οι νέες τεχνολογίες αναγνωρίζονται ως τα νέα μέσα πρακτικής γραμματισμού τα οποία έχουν δημιουργήσει και μια 'νέα κειμενικότητα' στα ψηφιακά κείμενα που παράγονται. Η αντίληψη αυτή εντοπίζεται σε όλες τις πλευρές του γλωσσικού Π.Σ. και θα αναδειχθεί περαιτέρω και στα επόμενα υποκεφάλαια.

Γνώσεις για τη σημείωση

¹¹ Understand that the coherence of more complex texts relies on devices that signal text structure and guide readers, for example overviews, initial and concluding paragraphs and topic sentences, indexes or site maps or breadcrumb trails for online texts

¹² reproducing and adapting existing print texts for an online environment and explaining the reasons for the adaptations (for example accounting for the navigation and use of hyperlinks as structuring principles in hypertext narratives)

¹³ investigating the structure and language of similar text types like information reports and narratives and how these are influenced by different technological affordances (for example hyperlinks as structuring principles in hypertext narratives versus linear text sequencing principles in print narratives)

Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο του γλωσσικού Π.Σ. είναι η έμφαση που δίνεται στην πολυτροπικότητα. Οι μαθητές δεν αποκτούν γνώσεις μόνο για τη γλώσσα, αλλά και γνώσεις σχετικά με άλλους σημειωτικούς πόρους, με ιδιαίτερη έμφαση στην εικόνα. Έτσι, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένας τρόπος σημείωσης ο οποίος συνδυάζεται μαζί με άλλους τρόπους για να παραχθεί το νόημα. Θα λέγαμε, λοιπόν, πως μέσα στο αυστραλιανό γλωσσικό μάθημα αναπτύσσεται η ‘γραμματική της πολυτροπικότητας’, κάτι που αναδεικνύεται από τα παρακάτω αποσπάσματα:

«Κατανοούν μια σειρά στατικών εικόνων και συνδυασμούς γλώσσας και εικόνας σε ένα βιβλίο με εικόνες, για παράδειγμα τίτλος, τοποθεσία, χαρακτήρες, δράσεις καθώς επίσης και τεχνικά στοιχεία όπως η θέση, το μέγεθος, το χρώμα, η γωνία, η πλαισίωση, η οπτική¹⁴» (8^ο έτος)

«Αναλύουν πώς παράγεται η οπτική γωνία σε οπτικά κείμενα μέσα από τις επιλογές, για παράδειγμα, βλέμμα, οπτική γωνία και κοινωνική απόσταση¹⁵» (7^ο έτος)

«Πειραματίζονται με πλευρές των οπτικών κειμένων για να θεμελιώσουν διαφορετικές αποχρώσεις, για παράδειγμα αξιολογούν την επιρροή της κίνησης της κάμερας ή του φωτός στις κινούμενες εικόνες¹⁶» (10^ο έτος)

Στο γλωσσικό μάθημα, λοιπόν, μελετώνται και οπτικά κείμενα, όπως είναι οι εικόνες, τα βίντεο, οι ταινίες. Σε τέτοιου είδους κείμενα οι μαθητές μελετούν ορισμένα τεχνικά στοιχεία, όπως είναι η οπτική γωνία, το φως, η πλαισίωση κ.ά., στοιχεία τα οποία αντικατοπτρίζουν γραμματικές κατηγορίες ανάλυσης της εικόνας. Πρόκειται για μια αντίληψη που παραπέμπει άμεσα στο γλωσσοδιδακτικό λόγο των πολυγραμματισμών, μια παράδοση που δίνει έμφαση στη μελέτη της σημείωσης. Ο λόγος αυτός αποτελεί την κυρίαρχη αντίληψη από την οποία αντλεί το γλωσσικό μάθημα, γεγονός που θα αναδειχθεί περαιτέρω στο κεφάλαιο 3.2.

¹⁴ Comprehending a series of static images and combinations of language and images in a picture book, for example title, setting, characters, actions, as well as technical elements including position, size, colour, angle, framing, point of view

¹⁵ Analyse how point of view is generated in visual texts by means of choices, for example gaze, angle and social distance

¹⁶ experimenting with aspects of visual texts to establish different nuances, for example evaluating the impact of the movement of camera or light in moving images

Γνώσεις για τη γλωσσική αλλαγή

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το υπονήμα «γλωσσική ποικιλία» (νήμα: Γλώσσα) αφορά στις γλωσσικές αλλαγές όπως εντοπίζονται κυρίως στο ιστορικό επίπεδο. Ακολουθώντας τα ευρήματα και τις αντιλήψεις της ιστορικής γλωσσολογίας, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως μια δυναμική οντότητα η οποία αλλάζει συνεχώς μέσα στο χρόνο. Έτσι, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις σχετικά με τις συγκεκριμένες αλλαγές που έχει υποστεί η γλώσσα διαχρονικά, εντοπίζουν τα γλωσσικά δάνεια κ.ά. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά αυτής της αντίληψης:

«Εντοπίζουν κάποιες από τις αλλαγές στη γραμματική της Αγγλικής που έχουν γίνει στη διάρκεια του χρόνου, για παράδειγμα από το 'thee' και το 'thou' στο 'you'¹⁷» (9^ο έτος)

«Κατανοούν την επιρροή και το αποτέλεσμα που έχει η αγγλική γλώσσα σε άλλες γλώσσες ή διαλέκτους και πώς τα αγγλικά έχουν αντίστοιχα επηρεαστεί¹⁸» (8^ο έτος)

Επιπλέον, ενδιαφέρουσα είναι και η αναφορά στις νέες τεχνολογίες ως ενός φορέα γλωσσικής αλλαγής. Πρόκειται για μια αντίληψη που εντοπίζεται ήδη από τα εισαγωγικά μέρη του Π.Σ. ως εξής:

«Οι μαθητές μαθαίνουν πως οι γλώσσες και οι διάλεκτοι αλλάζουν συνεχώς εξαιτίας ιστορικών, κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών, δημογραφικών μετακινήσεων και τεχνολογικών καινοτομιών. Κατανοούν πως αυτοί οι παράγοντες, μαζί με τις νέες εικονικές κοινότητες και περιβάλλοντα, εξακολουθούν να επηρεάζουν τη φύση και την επέκταση των αγγλικών¹⁹» (σελ. 4/εισαγωγή)

¹⁷ Identifying some of the changes in the grammar of English over time, for example from thee and thou to you

¹⁸ Understand the influence and impact that the English language has had on other languages or dialects and how English has been influenced in return

¹⁹ Language variation and change: Students learn that languages and dialects are constantly evolving due to historical, social and cultural changes, demographic movements and technological innovations.

Οι νέες τεχνολογίες, σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες (ιστορικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς), έχουν επιφέρει ορισμένες αλλαγές στην ίδια τη γλώσσα αλλά και στο εύρος χρήσης της, καθώς σήμερα έχει επεκταθεί η χρήση των αγγλικών και γίνεται λόγος για «παγκόσμια αγγλικά» (π.χ. «Ερευνούν παραδείγματα 'παγκόσμιων' αγγλικών²⁰» (9^ο έτος)). Η αντίληψη αυτή αναπτύσσεται περαιτέρω σε ποικίλα αποσπάσματα από τα σχολικά έτη της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και εντοπίζεται στο νήμα της Γλώσσας και στο νήμα του Γραμματισμού. Ορισμένα ενδεικτικά αποσπάσματα δίνονται στη συνέχεια:

«Κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται η γλώσσα ώστε να αντανακλά έναν κόσμο που αλλάζει, ειδικά ως απάντηση στη χρήση των νέων τεχνολογιών για παρουσίαση κειμένων και για επικοινωνία²¹» (7^ο έτος)

«Ερευνούν τις αλλαγές στη χρήση των λέξεων και στη σημασία τους μέσα στον χρόνο και κάποιες από τις αιτίες για αυτές τις αλλαγές, για παράδειγμα η επιρροή που έχουν στην ορθογραφία και το λεξιλόγιο οι νέες μορφές επικοινωνίας όπως τα μηνύματα μέσω κινητού τηλεφώνου, τα emoticons και το email²².» (7^ο έτος)

«Ερευνούν την επιρροή στη γραπτή γλώσσα των τεχνολογιών επικοινωνίας όπως το sms, text, email, Twitter²³», (7^ο έτος)

«Αναλύουν την επιρροή των διαδραστικών στοιχείων σε ψηφιακά περιοδικά²⁴» (7^ο έτος)

Οι νέες τεχνολογίες, ως το νέο μέσο επικοινωνίας αλλά και ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού, έχουν επιφέρει ορισμένες αλλαγές στην ίδια τη γλώσσα (π.χ. αλλαγές στην ορθογραφία), τις οποίες θα πρέπει να εντοπίσουν οι μαθητές. Με

They come to understand that these factors, along with new virtual communities and environments, continue to affect the nature and spread of English

²⁰ exploring examples of 'Globish' English

²¹ Understand the way language evolves to reflect a changing world, particularly in response to the use of new technology for presenting texts and communicating

²² investigating changes in word use and meaning over time and some of the reasons for these changes, for example the influence on spelling and vocabulary of new forms of communication like texting, emoticons and email

²³ investigating the influence on written language of communicative technologies like SMS, text, email and Twitter

²⁴ analysing the impact of interactive elements of digital magazines

αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες αντιμετωπίζονται από ιστορική άποψη ως ένας παράγοντας γλωσσικής και επικοινωνιακής αλλαγής, ο οποίος πρέπει να μελετάται παράλληλα με τους άλλους ιστορικούς παράγοντες (κοινωνικοί, πολιτισμικοί κ.ά.).

Συμπεράσματα

Όπως φάνηκε από την ανάλυση που προηγήθηκε, οι γνώσεις για τη γλώσσα αφορούν σε όλα τα επίπεδα της γλωσσικής ανάλυσης και προεκτείνονται και προς τη σημειωτική ανάλυση. Μάλιστα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο της εικόνας, γεγονός που συνδέει το γλωσσικό Π.Σ. με τον λόγο των πολυγραμματισμών.

Οι νέες τεχνολογίες φαίνεται να εντάσσονται στο γλωσσικό Π.Σ. ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει τα δικά του ψηφιακά/διαδικτυακά κείμενα. Τα νέα αυτά κείμενα χαρακτηρίζονται από μια νέα επικοινωνιακή, γλωσσική και κειμενική πραγματικότητα η οποία θα πρέπει να μελετάται στο γλωσσικό μάθημα και οι μαθητές θα πρέπει να αποκτούν συγκεκριμένες γνώσεις σχετικά με αυτή τη νέα πραγματικότητα. Μάλιστα, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται στο ιστορικό επίπεδο ως ένας φορέας γλωσσικής αλλαγής ο οποίος θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την απόκτηση γνώσεων σχετικά με τη γλωσσική ποικιλία.

3.2. Γραμματισμός και γλωσσοδιδακτικές αντιλήψεις

Στην περιγραφή του Π.Σ. είδαμε πως ο γραμματισμός περιγράφεται σε ξεχωριστό νήμα, το οποίο είναι και το πιο ευρύ. Το νήμα αυτό αφορά κυρίως τη χρήση της γλώσσας (προφορικής, γραπτής, πολυτροπικής) για κάποιο σκοπό και στοχεύει στη «διεύρυνση του ρεπερτορίου χρήσης της Αγγλικής γλώσσας». Επιπλέον, στοιχεία που συνδέονται με τον γραμματισμό και τους γλωσσοδιδακτικούς λόγους από τους οποίους αντλεί το γλωσσικό μάθημα εντοπίζονται και στο νήμα της Γλώσσας αλλά και στο νήμα της Λογοτεχνίας (υπονήμα: δημιουργία λογοτεχνίας). Στο παρόν

κεφάλαιο, θα χρησιμοποιηθούν αποσπάσματα και από τα τρία νήματα, ανάλογα με τον σκοπό του κάθε υποκεφαλαίου.

Στην περίπτωση του αυστραλιανού γλωσσικού Π.Σ., η έννοια του γραμματισμού είναι αρκετά διευρυμένη, όπως έχει αρχίσει ήδη να διαφαίνεται από την ανάλυση των γνώσεων για τη γλώσσα, αλλά και όπως φαίνεται χαρακτηριστικά από το παρακάτω εισαγωγικό απόσπασμα:

«Οι μαθητές μαθαίνουν να ακούν, να διαβάζουν, να βλέπουν, να μιλάν, να γράφουν, να δημιουργούν και να αναστοχάζονται σε όλο και πιο περίπλοκα και σύνθετα προφορικά, γραπτά και πολυτροπικά κείμενα και σε ένα αναπτυσσόμενο εύρος συγκειμένων με ακρίβεια, ευφράδεια και σκοπιμότητα»²⁵(σελ. 1)

Ο γραμματισμός, λοιπόν, δεν μένει μόνο στο επίπεδο της γραφής και της ανάγνωσης αλλά προεκτείνεται και στη θέαση (να βλέπουν) και στη σύνθεση (να δημιουργούν) πολυτροπικών κειμένων. Από τη μια, η αναφορά σε πολυτροπικά κείμενα και, από την άλλη, η διευρυμένη έννοια του γραμματισμού, παραπέμπουν άμεσα στον γλωσσοδιδακτικό λόγο των πολυγραμματισμών, ο οποίος φαίνεται να διαπερνά το αυστραλιανό Π.Σ. σε όλο του το μήκος, από τις γνώσεις για τη σημείωση που είδαμε στο κεφ. 3.1, ως και την ανάπτυξη πολλών γραμματισμών, που θα αναδειχθούν στο παρόν κεφάλαιο.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ορίζεται προκαταβολικά από τα εισαγωγικά μέρη του Π.Σ., ότι τα ψηφιακά και τα πολυτροπικά κείμενα λαμβάνουν ισάξια θέση με τα έντυπα κείμενα. Στον ορισμό της έννοιας του κειμένου (text) λέγεται το εξής: «Τα κείμενα παρέχουν τα μέσα επικοινωνίας. Μπορούν να είναι γραπτά, προφορικά, πολυτροπικά και σε έντυπη ή ψηφιακή/διαδικτυακή μορφή. Τα πολυτροπικά κείμενα συνδυάζουν γλώσσα με άλλα μέσα επικοινωνίας όπως οπτικές εικόνες, μουσική ή

²⁵ learn to listen to, read, view, speak, write, create and reflect on increasingly complex and sophisticated spoken, written and multimodal texts across a growing range of contexts with accuracy, fluency and purpose

προφορικό λόγο όπως είναι οι ταινίες ή μια παρουσίαση μέσω υπολογιστή²⁶ (σελ. 2). Έτσι, τα κείμενα που προέρχονται από τις νέες τεχνολογίες εμφανίζονται σε μεγάλο βαθμό μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Ήδη από την ανάλυση των γνώσεων για τη γλώσσα, οι νέες τεχνολογίες έχουν αναδειχθεί ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει μια νέα κειμενική πραγματικότητα. Αυτή η νέα πραγματικότητα μελετάται στο γλωσσικό μάθημα εξίσου με την ‘παλιά’ κειμενική πραγματικότητα, έτσι ώστε τελικά να αναπτύσσεται και ο κλασικός αλλά και ο νέος γραμματισμός.

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ., ο γραμματισμός που πρόκειται να αποκτήσουν οι μαθητές παρουσιάζει ποικιλία και γι’ αυτό γίνεται λόγος για «πολυγραμματισμούς». Αφορά την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, της επικοινωνιακής ικανότητας, τις διάφορες ικανότητες παραγωγής λόγου και κειμενικών ειδών καθώς επίσης και ορισμένες δεξιότητες νέου γραμματισμού. Στη συνέχεια ακολουθεί η ανάδειξη των επιμέρους γραμματισμών, μέσα από την ανάλυση του γλωσσικού Π.Σ.

Κριτικός γραμματισμός

Στο νήμα του γραμματισμού αλλά και στο νήμα της γλώσσας εντοπίζονται υπονήματα τα οποία αφορούν στην ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το υπονήμα «γλώσσα για διεπίδραση» (νήμα: Γλώσσα) και το υπονήμα «κείμενα στο συγκεκριμένο» (νήμα: Γραμματισμός). Σε αυτά τα υπονήματα, εντοπίζονται ποικίλες πλευρές του κριτικού γραμματισμού, όπως είναι η σύνδεση της γλώσσας με το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό συγκεκριμένο, η σύνδεση της γλώσσας με την ταυτότητα αλλά και η ικανότητα για κριτική ερμηνεία των κειμένων.

Η πρώτη αντίληψη που συνδέεται με κριτικές αντιλήψεις εντοπίζεται στο υπονήμα «γλώσσα για διεπίδραση» (νήμα: Γλώσσα) και αφορά στον συσχετισμό της γλώσσας με την ταυτότητα. Από τη μια, η γλώσσα θεωρείται πως αντικατοπτρίζει την

²⁶ Texts provide the means for communication. They can be written, spoken or multimodal, and in print or digital/online forms. Multimodal texts combine language with other means of communication such as visual images, soundtrack or spoken word, as in film or computer presentation media.

ταυτότητα του ατόμου, και από την άλλη, η γλώσσα θεωρείται πως κατασκευάζει την ίδια την ταυτότητα. Τα αποσπάσματα που ακολουθούν είναι χαρακτηριστικά αυτής της αντίληψης.

«Κατανοούν πώς οι συμβάσεις του λόγου που υιοθετούνται από μια κοινότητα επηρεάζουν τις ταυτότητες των ανθρώπων σε αυτές τις κοινότητες»²⁷ (8^ο έτος)

«Κατανοούν ότι η χρήση της γλώσσας βοηθά στην κατασκευή διαφορετικών ταυτοτήτων, για παράδειγμα οι ομάδες των εφήβων και οι αθλητές έχουν υιοθετήσει συγκεκριμένες λέξεις ή τρόπους ομιλίας»²⁸ (8^ο έτος)

«Εντοπίζουν τις διάφορες κοινότητες στις οποίες ανήκουν οι μαθητές και πώς η γλώσσα ενισχύει τη συμμετοχή σε αυτές τις κοινότητες (η γλώσσα οικειότητας των οικογενειακών μελών, η αργκό των εφήβων, η τεχνική γλώσσα ορισμένων διαδικτυακών κοινοτήτων, η γλώσσα που σχετίζεται με συγκεκριμένες ψυχαγωγικές ομάδες, οι δομές αλληλεπίδρασης της τάξης, οι ομοιότητες σε ομάδες μεταναστών και πολιτισμικές ομάδες)»²⁹ (9^ο έτος)

Στα παραπάνω αποσπάσματα, η κοινωνική γλώσσα που χρησιμοποιείται παραπέμπει άμεσα στους κριτικούς γλωσσοδιδακτικούς λόγους. Σύμφωνα με τα ίδια αποσπάσματα, η γλωσσική συμπεριφορά βρίσκεται σε άμεσο συσχετισμό με τις κοινότητες στις οποίες συμμετέχει και εμπλέκεται ο καθένας. Καθώς, λοιπόν, η συμμετοχή σε μια κοινότητα συνδέεται και με την ταυτότητα του ατόμου (π.χ. ταυτότητα του μετανάστη, ταυτότητα του εφήβου, ταυτότητα του μαθητή), συνεπάγεται πως μια ορισμένη γλωσσική συμπεριφορά σηματοδοτεί και μια ορισμένη ταυτότητα. Επομένως, η γλώσσα συνδέεται άμεσα με τη διαμόρφωση της ταυτότητας, ιδιαίτερα στα πλαίσια των κοινοτήτων. Η συσχέτιση γλώσσας-κοινωνίας-ταυτότητας που γίνεται στο Π.Σ. αναδεικνύει επιρροές από

²⁷ Understand how conventions of speech adopted by communities influence the identities of people in those communities

²⁸ understanding that our use of language helps to create different identities, for example teenage groups and sportspeople have adopted particular words or ways of speaking

²⁹ identifying the various communities to which students belong and how language reinforces membership of these communities (the intimate language of family members, the jargon of teenage groups, the technicality of some online communities, the language specific to recreational groups, the interaction patterns of the classroom, the commonalities in migrant and cultural groups)

κοινωνικοπολιτισμικές και κριτικές θεωρήσεις τις γλώσσας και, επομένως, το Π.Σ. αντλεί από τους κριτικούς γλωσσοδιδακτικούς λόγους.

Σε αυτό το πλαίσιο εμφανίζονται και οι νέες τεχνολογίες, με την αναφορά στα παραπάνω αποσπάσματα σε «διαδικτυακές κοινότητες». Σε άλλο σημείο αναφέρεται πως οι μαθητές «αναλύουν τους τρόπους με τους οποίους η ταυτότητα μπορεί να κατασκευαστεί σε ψηφιακά συγκείμενα³⁰». Με αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες, και ιδιαίτερα το διαδίκτυο, αντιμετωπίζονται ως ένας νέος χώρος στον οποίο αναπτύσσονται διάφορες κοινότητες.

Η σύνδεση γλώσσας και ταυτότητας γίνεται με τη βοήθεια των γνώσεων για τη γλώσσα που έχουν αποκτήσει οι μαθητές. Εντοπίζουν τα ιδιαίτερα λεξιλογικά ή γραμματικά χαρακτηριστικά των διαφόρων κοινοτήτων και τα καταγράφουν. Επιπλέον, οι μαθητές χρησιμοποιούν τις γνώσεις για τη γλώσσα ώστε να προχωρήσουν σε κριτική ανάγνωση των κειμένων. Για παράδειγμα, εντοπίζουν τις γλωσσικές τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας ομιλητής/συγγραφέας έτσι ώστε να αποκλείει ή να δέχεται τους ακροατές ως μέλη της κοινότητάς του. Το παρακάτω απόσπασμα είναι ενδεικτικό:

«Κατανοούν πώς η γλωσσική χρήση μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνική ενσωμάτωση ή αποκλεισμό και μπορεί να ενδυναμώσει ή να αποδυναμώσει τους ανθρώπους³¹» (10^ο έτος)

Για τον εντοπισμό τέτοιων κοινωνικών αποτελεσμάτων, οι μαθητές χρησιμοποιούν τη γραμματική, ακολουθώντας πρακτικές που θυμίζουν όλο και περισσότερο την κριτική ανάλυση λόγου. Για παράδειγμα:

«Εντοπίζουν τη χρήση του πρώτου προσώπου (εγώ, εμείς) και των αντωνυμιών β' προσώπου (εσύ/εσείς) για να αποστασιοποιήσει ή να εμπλέξει το κοινό [ο συγγραφέας], για παράδειγμα σε μια ομιλία που γίνεται σε μια τοπική πολιτισμική κοινότητα³²»

³⁰ analysing the ways that identity may be created in digital contexts

³¹ Understand how language use can have inclusive and exclusive social effects, and can empower or disempower people

³² identifying the use of first person (I, we) and second person pronouns (you) to distance or involve the audience, for example in a speech made to a local cultural community

Εκτός από τη σύνδεση της γλώσσας με την ταυτότητα, εντοπίζονται και άλλες αντιλήψεις οι οποίες συσχετίζονται με τους κριτικούς γλωσσοδιδακτικούς λόγους. Μια από αυτές εντοπίζεται στο υπονήμα «κείμενο στο συγκεκριμένο» και αφορά τη σύνδεση του κειμένου με το πολιτισμικό και ιστορικό συγκεκριμένο. Αναφέρεται, λοιπόν, πως ο κάθε συγγραφέας, επηρεαζόμενος από το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο βρίσκεται, προβάλλει συγκεκριμένες οπτικές στα κείμενα που παράγει. Τα αποσπάσματα που ακολουθούν είναι ενδεικτικά αυτής της αντίληψης:

«Αναλύουν πώς η κατασκευή και η ερμηνεία των κειμένων, καθώς και των κειμένων από τα ΜΜΕ, μπορεί να επηρεάζεται από πολιτισμικές οπτικές»³³ (9^ο έτος)

«Αναλύουν και εντοπίζουν πώς οι κοινωνικοπολιτισμικές αξίες, στάσεις και πεποιθήσεις μεταφέρονται στα κείμενα, για παράδειγμα, συγκρίνουν και αναλύουν οπτικές σχετικά με ένα ζήτημα των Αβοριγίνων και των Torres Strait Islander που παρουσιάστηκε στα ιδιωτικά ΜΜΕ σε σύγκριση με δημόσια ΜΜΕ και με ΜΜΕ των Αβοριγίνων και των Torres Strait Islander»³⁴ (9^ο έτος)

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω αποσπάσματα, τα κείμενα δεν αντιμετωπίζονται ως ουδέτερες κατασκευές αλλά θεωρείται πως μεταφέρουν συγκεκριμένες στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις. Ο μαθητής θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζει αυτές τις στάσεις έτσι ώστε να προχωρήσει στην κριτική ανάγνωση. Η γλώσσα και τα κείμενα ουσιαστικά μπορούν να αναπαραστήσουν την πραγματικότητα με ποικίλους τρόπους, ανάλογα με το πολιτισμικό συγκεκριμένο.

Οι πρακτικές της κριτικής ανάγνωσης του κειμένου εντοπίζονται και στο υπονήμα «διεπίδραση με άλλους» (νήμα: Γραμματισμός). Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να εξερευνήσουν τις διάφορες οπτικές για ένα ζήτημα, να εντοπίσουν τα γλωσσικά στοιχεία που στοχεύουν στην επιρροή του αναγνώστη ή να μελετήσουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις. Τα αποσπάσματα που ακολουθούν είναι χαρακτηριστικά:

³³ Analyse how the construction and interpretation of texts, including media texts, can be influenced by cultural perspectives

³⁴ analysing and identifying how socio-cultural values, attitudes and beliefs are conveyed in texts, for example comparing and analysing perspectives about an Aboriginal and Torres Strait Islander issue reported in commercial media compared to public and Aboriginal and Torres Strait Islander media

«Ακούν προφορικά κείμενα που έχουν κατασκευαστεί για διαφορετικούς σκοπούς, για παράδειγμα για να ψυχαγωγήσουν και να πείσουν, και αναλύουν πώς τα γλωσσικά χαρακτηριστικά αυτών των κειμένων τοποθετούν τους ακροατές ώστε να απαντήσουν με συγκεκριμένους τρόπους³⁵» (9^ο έτος)

«Αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο ποικίλα ζητήματα συζητούνται και αναφέρονται στα ΜΜΕ διάφορων χωρών, όπως για παράδειγμα το ζήτημα της φάλαινοθηρίας στην Ιαπωνία και την Αυστραλία, καθώς και τις πιθανές αιτίες για αυτό³⁶» (9^ο έτος)

«Εντοπίζουν στερεότυπα σχετικά με ανθρώπους, πολιτισμούς, τοποθεσίες, γεγονότα και έννοιες και εξηγούν γιατί είναι στερεότυπα³⁷» (10^ο έτος)

Τέλος, η κριτική ανάγνωση σχετίζεται και με τον έλεγχο της αξιοπιστίας ενός κειμένου. Συγκεκριμένα, στο υπονήμα «ερμηνεία, ανάλυση, αξιολόγηση» (νήμα Γραμματισμού), γίνεται αναφορά στην έρευνα των πηγών και στην αξιολόγηση τους. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

«Χρησιμοποιούν στρατηγικές κατανόησης για να ερμηνεύσουν και να αξιολογήσουν κείμενα καθώς αναστοχάζονται σχετικά με την αξιοπιστία του περιεχομένου και την αξιοπιστία των πηγών, όπως να βρουν αποδείξεις σε ένα κείμενο για την οπτική γωνία του συγγραφέα³⁸» (8^ο έτος)

«Καθορίζουν και εφαρμόζουν κριτήρια αξιολόγησης της αξιοπιστίας μιας ιστοσελίδας³⁹» (8^ο έτος)

Ο έλεγχος της αξιοπιστίας ενός κειμένου αποτελεί βασική ικανότητα κατά την αναζήτηση πληροφοριών, είτε σε έντυπες είτε σε ψηφιακές πηγές. Οι μαθητές ασκούνται στην κριτική αξιολόγηση των κειμένων έτσι ώστε να είναι σε θέση να διαχωρίζουν μια αξιόπιστη από μια αμφιβόλου ποιότητας πληροφορία. Μάλιστα,

³⁵ Listen to spoken texts constructed for different purposes, for example to entertain and to persuade, and analyse how language features of these texts position listeners to respond in particular ways

³⁶ analysing how issues are debated and reported in the media in different countries, and the possible reasons for this, for example 'whaling' in Japan and Australia

³⁷ identifying stereotypes of people, cultures, places, events, and concepts and explaining why they are stereotypes

³⁸ Use comprehension strategies to interpret and evaluate texts by reflecting on the validity of content and the credibility of sources, including finding evidence in the text for the author's point of view

³⁹ determining and applying criteria for evaluating the credibility of a website

γίνεται αναφορά στην ικανότητα αξιολόγησης μιας ιστοσελίδας, η οποία θα γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια, τα οποία δεν αναφέρονται μέσα στο Π.Σ. Οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται εδώ και πάλι ως ένα μέσο που έχει δημιουργήσει νέα ψηφιακά κείμενα, τα οποία απαιτούν ειδική μεταχείριση, καθώς γίνεται ξεχωριστή αναφορά σε αυτά.

Ο κριτικός γλωσσοδιδακτικός λόγος από τον οποίο αντλεί το γλωσσικό Π.Σ. φαίνεται να είναι αρκετά ενισχυμένος, καθώς εμφανίστηκαν ποικίλες πλευρές του. Οι μαθητές ασκούνται στην κριτική ανάλυση των κειμένων, αναζητούν ποικίλες πλευρές στα ζητήματα που μελετούν, συνδέουν τη γλώσσα με την ταυτότητα και είναι σε θέση να αξιολογήσουν την αξιοπιστία ενός κειμένου. Οι νέες τεχνολογίες, και κυρίως το διαδίκτυο, εμφανίζονται με δύο πλευρές. Πρώτον, ως ψηφιακοί χώροι οι οποίοι δημιουργούν και ψηφιακές κοινότητες με ιδιαίτερη γλωσσική συμπεριφορά. Δεύτερον, ως ψηφιακά κείμενα τα οποία θα πρέπει να τίθενται σε κριτική αξιολόγηση.

Παρότι ο κριτικός λόγος φαίνεται αρκετά ισχυρός, ουσιαστικά δεν εμφανίζεται αυτόνομος αλλά ενσωματωμένος στο λόγο των πολυγραμματισμών. Ο κριτικός γραμματισμός αποτελεί μέρος των πολλών γραμματισμών που προτίθεται να αναπτύξει το γλωσσικό μάθημα. Επιπλέον, η κριτική ανάγνωση δεν αφορά μόνο τους γλωσσικούς πόρους, αλλά γενικότερα όλους τους σημειωτικούς πόρους, στοιχείο που θα αναδειχθεί περαιτέρω στα επόμενα υποκεφάλαια.

Οι ικανότητες παραγωγής γραπτού λόγου: ο κειμενοκεντρικός λόγος

Όπως ήδη αναδείχθηκε στο κεφάλαιο 3.1., οι μαθητές αποκτούν συγκεκριμένες γνώσεις για τα κείμενα και, συγκεκριμένα, για την κειμενική δομή και οργάνωση. Στα πλαίσια της κειμενικής μελέτης, βασική έννοια αποτελεί αυτή των κειμενικών τύπων. Σύμφωνα με το γλωσσάρι που συνοδεύει το αυστραλιανό Π.Σ., τα κείμενα ταξινομούνται σε τριών ειδών κειμενικούς τύπους (types of texts): *φανταστικά* (imaginative), *πληροφοριακά* (informative) και *πειστικά* (persuasive). Τα φανταστικά κείμενα έχουν ως πρωταρχικό σκοπό να διασκεδάσουν τον αναγνώστη μέσα από την

φανταστική χρήση των λογοτεχνικών στοιχείων. Παραδείγματα τέτοιων κειμένων είναι οι νουβέλες, τα παραδοσιακά παραμύθια, η ποίηση, τα σενάρια αλλά και πολυτροπικά κείμενα όπως οι ταινίες. Στα πληροφοριακά κείμενα εντάσσονται αυτά τα οποία έχουν ως πρωταρχικό τους σκοπό να παρέχουν πληροφορίες. Τέτοιου είδους κείμενα είναι οι εξηγήσεις και οι περιγραφές φυσικών φαινομένων, οι αφηγήσεις γεγονότων, οι οδηγίες και κατευθύνσεις, οι κανόνες, οι νόμοι, οι ειδήσεις κ.ά. Τέλος, τα πειστικά κείμενα είναι αυτά που έχουν ως πρωταρχικό σκοπό να προωθήσουν μια οπτική για ένα ζήτημα και να πείσουν τον αναγνώστη, τον θεατή ή τον ακροατή. Τέτοιου είδους κείμενα είναι οι διαφημίσεις, οι δημόσιες διαβουλεύσεις (debates), η επιχειρηματολογία, οι συζητήσεις, τα άρθρα κ.ά. Βέβαια, ο διαχωρισμός σε κειμενικούς τύπους δεν είναι στατικός καθώς κάποια κείμενα μπορεί να ανήκουν σε περισσότερες κατηγορίες. Γι' αυτό το λόγο, επίσης στο γλωσσάρι, γίνεται αναφορά σε «υβριδικά κείμενα» (hybrid texts) τα οποία προέρχονται από τη μίξη στοιχείων από διάφορες πηγές ή κειμενικά είδη, όπως είναι για παράδειγμα το e-mail.

Οι μαθητές, λοιπόν, καλούνται να μελετήσουν και να παράγουν και τους τρεις κειμενικούς τύπους, σε διάφορες κειμενικές μορφές (έντυπη, προφορική, πολυτροπική/οπτική, ψηφιακή/διαδικτυακή). Η μελέτη και η παραγωγή των κειμενικών τύπων συνδέεται σε κάποιο βαθμό με την υιοθέτηση των κειμενικών συμβάσεων που τους χαρακτηρίζουν. Για παράδειγμα, στο υπονήμα «δημιουργία κειμένων» (νήμα: Γραμματισμός), γίνεται αναφορά στον κειμενικό τύπο της επιχειρηματολογίας:

«Ακολουθούν τη δομή μιας επιχειρηματολογίας η οποία αποτελείται από μια σειρά από διαδοχικές και συνδεδεμένες παραγράφους, αρχίζοντας με ένα περίγραμμα της στάσης που υιοθετείται, μια σειρά από υποστηριζόμενα στοιχεία τα οποία αναπτύσσονται ως επιχείρημα, και έναν επίλογο ο οποίος συνοψίζει την κύρια θέση της επιχειρηματολογίας⁴⁰» (8^ο έτος)

⁴⁰ following the structure of an argument which has a series of sequenced and linked paragraphs, beginning with an outline of the stance to be taken, a series of supported points that develop a line of argument, and a conclusion which summarises the main line of argument

Στο παραπάνω απόσπασμα, παρουσιάζεται η συγκεκριμένη δομή που πρέπει να έχει ένα επιχειρηματολογικό κείμενο. Μια τέτοια περιγραφή των δομικών συμβάσεων ενός κειμενικού είδους παραπέμπει άμεσα στον κειμενοκεντρικό λόγο, και μάλιστα στη σχολή του Σύδνεϋ. Η σχολή αυτή θεωρεί πως η κειμενική ανάλυση θα πρέπει να ξεκινά από τις συγκεκριμένες λεξικογραμματικές συμβάσεις που χαρακτηρίζουν τα διάφορα κείμενα. Όμως, φαίνεται πως αυτή η αντίληψη δεν κυριαρχεί μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. καθώς τα αποσπάσματα τα οποία αναφέρονται σε αυτές τις δομικές συμβάσεις είναι ελάχιστα. Αντίθετα, κυριαρχούν αποσπάσματα τα οποία δίνουν έμφαση στον κοινωνικό σκοπό ενός κειμένου καθώς και στο αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται. Τα παρακάτω αποσπάσματα από το υπονήμα «ερμηνεία, ανάλυση, αξιολόγηση» (νήμα Γραμματισμού) είναι ενδεικτικά:

«Αναλύουν και αξιολογούν τους τρόπους με τους οποίους οι κειμενικές δομές και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά ποικίλουν ανάλογα με τον σκοπό του κειμένου και τους τρόπους με τους οποίους οι αναφερόμενες πηγές προσθέτουν αξιοπιστία⁴¹» (8^ο έτος)

«Εξηγούν τη σχέση μεταξύ των κειμενικών στοιχείων και δομών και του κοινού και σκοπού, όπως μέσα από τον εντοπισμό της ομάδας που είναι ο πιο πιθανός στόχος για τις πληροφορίες μιας διαφήμισης και να διευκρινίσουν για ποιο λόγο (είναι αυτή η ομάδα) βασισμένοι στα κειμενικά στοιχεία⁴²» (7^ο έτος)

Από την κοινωνική γλώσσα που χρησιμοποιείται στα παραπάνω αποσπάσματα και με την έμφαση που δίνεται στο συγκεκριμένο πλαίσιο (αναγνωστικό κοινό και σκοπός του κειμένου), φαίνεται πως ο κειμενοκεντρικός λόγος από τον οποίο αντλεί το αυστραλιανό Π.Σ., είναι πιο κοντά σε αυτόν της Νέας Ρητορικής. Με αυτόν τον τρόπο, η επιτυχία ενός κειμένου δεν κρίνεται τόσο από την εσωτερική του δομή αλλά από το ποσοστό εκπλήρωσης του κοινωνικού του σκοπού.

⁴¹ Analyse and evaluate the ways that text structures and language features vary according to the purpose of the text and the ways that referenced sources add authority to a text

⁴² explaining the relationship between text features and structures and audience and purpose, such as identifying which group would be the most likely target for the information in an advertisement and justifying why on the basis of textual features

Ο κειμενοκεντρικός λόγος εμφανίζεται ως αναπλαισιωμένος μέσα στα όρια που θέτει ο κυρίαρχος λόγος των πολυγραμματισμών. Η μελέτη των διαφόρων κειμενικών τύπων δεν μένει μόνο στα γλωσσικά χαρακτηριστικά αλλά προχωρά και στα πολυτροπικά στοιχεία, έτσι ώστε οι μαθητές να μελετούν τον ρόλο των σημειωτικών πόρων στη δημιουργία του νοήματος. Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά:

«Συγκρίνουν τις κειμενικές δομές και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά των πολυτροπικών κειμένων, εξηγώντας πώς συνδυάζονται ώστε να επηρεάσουν το κοινό⁴³» (7^ο έτος)

«Κατανοούν πώς οι παράγραφοι και οι εικόνες μπορούν να τοποθετηθούν για διαφορετικούς σκοπούς, κοινά, οπτικές και υφολογικά αποτελέσματα⁴⁴» (10^ο έτος)

«Αναλύουν και πειραματίζονται με τον συνδυασμό γραφικών, κειμένου και ήχων στην παραγωγή πολυτροπικών κειμένων όπως ντοκιμαντέρ, εκθέσεις που αφορούν τα μέσα, δικτυακά περιοδικά και ψηφιακά βιβλία⁴⁵» (10^ο έτος)

Η κοινωνική γλώσσα που χρησιμοποιείται στα παραπάνω αποσπάσματα, και συγκεκριμένα λέξεις όπως «συνδυασμός» και «τοποθέτηση», παραπέμπουν άμεσα στο λόγο των πολυγραμματισμών. Ως συνδυασμός νοείται η σύνθεση ποικίλων σημειωτικών πόρων, γλωσσικών και μη γλωσσικών, με σκοπό τη δημιουργία του νοήματος. Μέσα από αυτόν τον συνδυασμό παράγονται τα πολυτροπικά κείμενα, τα οποία φαίνεται πως έχουν ισχυρή θέση μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. Μέρος αυτών των πολυτροπικών κειμένων αποτελούν και τα ψηφιακά κείμενα (π.χ. δικτυακά περιοδικά και ψηφιακά βιβλία). Όπως αναδείχθηκε και στο κεφάλαιο 3.1., στα πλαίσια της κειμενικής ανάλυσης των ψηφιακών κειμένων αναγνωρίζονται οι δομικές και σημειωτικές τους ιδιαιτερότητες. Στα πλαίσια του κειμενοκεντρικού λόγου, οι ΤΠΕ εμφανίζονται ως το μέσο που έχει παράγει νέα κείμενα τα οποία χαρακτηρίζονται από

⁴³ Compare the text structures and language features of multimodal texts, explaining how they combine to influence audiences

⁴⁴ Understand how paragraphs and images can be arranged for different purposes, audiences, perspectives and stylistic effects

⁴⁵ analysing and experimenting with combinations of graphics, text and sound in the production of multimodal texts such as documentaries, media reports, online magazines and digital books

μια νέα σημειωτική πραγματικότητα, η οποία θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο γλωσσικό μάθημα και να μελετάται.

Στα πλαίσια του κειμενοκεντρικού λόγου, όπως αναπλαισιώνεται μέσα στο λόγο των πολυγραμματισμών, οι μαθητές θα πρέπει παράλληλα να τοποθετούν τα κείμενα τους στο συγκεκριμένο πλαίσιο παραγωγής, να εντοπίζουν τον κοινωνικό σκοπό του κειμένου και τον κειμενικό τύπο στον οποίο ανήκει, και τέλος, να χρησιμοποιούν όλους τους σημειωτικούς πόρους για να επιτύχουν τον σκοπό του κειμένου. Το παρακάτω απόσπασμα από το υπονήμα «διεπίδραση με άλλους» (νήμα Γραμματισμός), περιγράφει αυτήν την περίπλοκη ικανότητα που πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές:

«Εφαρμόζουν τη γνώση για προφορικές, οπτικές, ακουστικές, τεχνικές και πολυτροπικές πηγές (για παράδειγμα, ήχος και σιωπή, τα είδη πλάνου της κάμερας, φωτισμός και χρώμα) σε συνδυασμό με λεκτικές πηγές για ποικίλους σκοπούς και συγκεκριμένα⁴⁶» (10^ο έτος)

Επομένως, καθώς το απόσπασμα είναι από το 10^ο σχολικό έτος, στο τέλος της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι μαθητές θα πρέπει να έχουν αποκτήσει την ικανότητα παραγωγής ποικίλων κειμενικών τύπων, για διάφορα συγκεκριμένα και αναγνωστικά κοινά, χρησιμοποιώντας πάντα όλους τους διαθέσιμους σημειωτικούς πόρους, είτε είναι γλωσσικοί είτε όχι.

Ικανότητες προφορικού λόγου

Στα πλαίσια των πολλών γραμματισμών που αναπτύσσουν οι μαθητές, εμφανίζονται και οι επικοινωνιακές ικανότητες. Συγκεκριμένα, στο υπονήμα «διεπίδραση με άλλους» (νήμα: Γραμματισμός) περιγράφονται οι ικανότητες προφορικού λόγου που θα αναπτύξουν οι μαθητές. Για παράδειγμα, αναφέρεται:

«Χρησιμοποιούν δεξιότητες αλληλεπίδρασης όταν συζητούν και παρουσιάζουν ιδέες και πληροφορίες, επιλέγοντας τη γλώσσα του σώματος, την ποιότητα της

⁴⁶ applying knowledge of spoken, visual, auditory, technical and multimodal resources (for example sound and silence, camera shot types, lighting and colour) in conjunction with verbal resources for varying purposes and contexts

φωνής και άλλα στοιχεία (για παράδειγμα μουσική και ήχο) για να προσθέσουν ενδιαφέρον και σημασία⁴⁷» (7^ο έτος)

«Χρησιμοποιούν αποτελεσματικές στρατηγικές διαλόγου και συζήτησης σε ένα εύρος επίσημων και ανεπίσημων πλαισίων, όπως να μιλάνε καθαρά και με συνάφεια και με κατάλληλο χρόνο, κάνουν ερωτήσεις σχετικά με ιδέες που έχουν ειπωθεί ή υπονοούνται, και επαναδιατυπώνουν και συνοψίζουν τις κύριες ιδέες⁴⁸» (8^ο έτος)

Όπως γίνεται φανερό από τα παραπάνω αποσπάσματα, οι δεξιότητες προφορικού λόγου (δεξιότητες αλληλεπίδρασης) αφορούν την επικοινωνιακή ικανότητα των μαθητών. Παρατηρώντας και την κοινωνική γλώσσα που χρησιμοποιείται σε αυτά τα αποσπάσματα (με υπογράμμιση), φαίνεται πως υπάρχει επιρροή από τον επικοινωνιακό γλωσσοδιδακτικό λόγο. Σε αυτό το πλαίσιο, το ακροατήριο φαίνεται να λαμβάνει ιδιαίτερο ρόλο στην παραγωγή των προφορικών κειμένων, όπως φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«Επιλέγουν το λεξιλόγιο και το προφορικό κείμενο και τις δομές των προτάσεων για συγκεκριμένους σκοπούς και ακροατήρια, προσαρμόζοντας τις γλωσσικές επιλογές ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ακροατών που γίνονται αντιληπτές (...)»⁴⁹ (7^ο έτος)

Βέβαια, ο επικοινωνιακός λόγος εμφανίζεται αναπλαισιωμένος στα όρια του κυρίαρχου λόγου των πολυγραμμιασμών. Έτσι, κατά την παραγωγή του προφορικού λόγου, και ιδιαίτερα κατά τη δημιουργία προφορικών παρουσιάσεων, θα πρέπει να μη χρησιμοποιείται μόνο η γλώσσα αλλά και άλλοι σημειωτικοί πόροι, όπως είναι οι εικόνες αλλά και η γλώσσα του σώματος.

Στη δημιουργία των προφορικών παρουσιάσεων θεωρείται απαραίτητη και η χρήση των νέων τεχνολογιών. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

⁴⁷ Use interaction skills when discussing and presenting ideas and information, selecting body language, voice qualities and other elements, (for example music and sound) to add interest and meaning

⁴⁸ using effective strategies for dialogue and discussion in range of formal and informal contexts, including speaking clearly and coherently and at appropriate length, asking questions about stated and implied ideas, and restating and summarising main ideas

⁴⁹ choosing vocabulary and spoken text and sentence structures for particular purposes and audiences, adapting language choices to meet the perceived audience needs

«Χρησιμοποιούν γραφικά και κίνηση κειμένου, για παράδειγμα παρουσιάζουν ειδήσεις κατάλληλες για ένα πρόγραμμα επικαιρότητας που προσαρμόζει την εικόνα στο προφορικό κείμενο, ή δημιουργεί χιούμορ με τη δημιουργία αντίθεσης μεταξύ ήχου, εικόνας και προφορικού κειμένου⁵⁰» (9^ο έτος)

Από το παραπάνω απόσπασμα, φαίνεται πως οι μαθητές αποκτούν συγκεκριμένες γνώσεις για τη χρήση των πολυτροπικών στοιχείων, καθώς γνωρίζουν με ποιόν τρόπο μια εικόνα βρίσκεται σε συμφωνία με το κείμενο ή πότε δημιουργεί χιουμοριστικά αποτελέσματα. Παρότι δεν γίνεται ρητή αναφορά στις νέες τεχνολογίες και στα προγράμματα παρουσίασης, μέσα από τη χρήση των λέξεων «γραφικά και κίνηση κειμένου», υπονοούνται τα λογισμικά δημιουργίας παρουσιάσεων. Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, εμφανίζονται ως ένα μέσο πρακτικής προφορικού γραμματισμού, καθώς χρησιμοποιούνται στα πλαίσια των προφορικών παρουσιάσεων. Μάλιστα, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις και για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών των παρουσιάσεων, όπως είναι η χρήση της κίνησης (animation) και των γραφικών.

Επιπλέον, στα πλαίσια της ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας οι ΤΠΕ εμφανίζονται και ως ένα μέσο επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, στην εισαγωγική περιγραφή όλων των ετών της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αναφέρεται πως:

«Οι μαθητές αλληλεπιδρούν με τους συμμαθητές τους, τους εκπαιδευτικούς τους, με άτομα, ομάδες και μέλη της κοινότητας σε κατά πρόσωπον επικοινωνία και σε διαδικτυακά/εικονικά περιβάλλοντα. Βιώνουν τη μάθηση σε οικεία και ανοίκεια πλαίσια, όπως είναι η τοπική κοινότητα, επαγγελματικά και παγκόσμια πλαίσια⁵¹»

Στα πλαίσια της ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας, αλλά και στα πλαίσια της γλώσσας σε χρήση, οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο έτσι ώστε να

⁵⁰ using graphics and text animations to accompany spoken text, for example presenting a news item suitable for a current affairs program that aligns image to spoken text, or establishing humour by creating a disjunct between sound, image and spoken text

⁵¹ students interact with peers, teachers, individuals, groups and community members in a range of face-to-face and online/virtual environments. They experience learning in familiar and unfamiliar contexts, including local community, vocational and global contexts.

αλληλεπιδράσουν με τον ενδοσχολικό αλλά και τον εξωσχολικό κόσμο. Μάλιστα, η αναφορά σε «παγκόσμια πλαίσια» δείχνει μια ιδιαίτερη εξωστρέφεια που χαρακτηρίζει το γλωσσικό μάθημα, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών. Έτσι, οι μαθητές αναπτύσσουν την επικοινωνιακή τους ικανότητα σε διάφορα πλαίσια, είτε αυτά αφορούν την κατά πρόσωπο επικοινωνία σε ζεύγη, σε ομάδες ή σε μεγαλύτερα σύνολα, είτε αφορούν τη συμμετοχή σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Η εμφάνιση του δημιουργικού λόγου

Σύμφωνα με το γλωσσάρι, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, εκτός από τα πληροφοριακά και πειστικά κειμενικά είδη, υπάρχουν και τα φανταστικά. Πρόκειται για τα κειμενικά είδη που σχετίζονται με τις πιο «δημιουργικές» χρήσεις της γλώσσας, όπως είναι η ποίηση και η λογοτεχνία. Στο νήμα της Λογοτεχνίας (υπονήμα: δημιουργία λογοτεχνίας), εμφανίζονται οι συγκεκριμένες δεξιότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές σε σχέση με την καλλιτεχνική χρήση της γλώσσας. Για παράδειγμα, αναφέρεται:

«Δημιουργούν λογοτεχνικά κείμενα με συνεχή 'φωνή', επιλέγοντας και προσαρμόζοντας τις κατάλληλες κειμενικές δομές, λογοτεχνικές τεχνικές, γλωσσικές, ακουστικές και οπτικές δομές και στοιχεία για ένα συγκεκριμένο σκοπό και προοριζόμενο κοινό»⁵² (10^ο έτος)

Όπως και με τα υπόλοιπα κείμενα, έτσι και στις λογοτεχνικές δημιουργίες οι μαθητές θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη γνώση τους για τις κειμενικές δομές αλλά και όλους τους σημειωτικούς πόρους ώστε να δημιουργήσουν ένα κείμενο για αισθητικούς λόγους. Είναι φανερό, λοιπόν, πως ο δημιουργικός λόγος εμφανίζεται και αυτός αναπλασιωμένος μέσα στα όρια του λόγου των πολυγραμματισμών, καθώς γίνεται και πάλι αναφορά στον πολυτροπικό χαρακτήρα των κειμένων.

⁵² Create literary texts with a sustained 'voice', selecting and adapting appropriate text structures, literary devices, language, auditory and visual structures and features for a specific purpose and intended audience

Κατά τη δημιουργία των λογοτεχνικών κειμένων, εντοπίζονται ποικίλα αποσπάσματα που απευθύνονται στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Ένα πρώτο στοιχείο σχετικά με τις ΤΠΕ είναι η μελέτη και παραγωγή της λεγόμενης «ηλεκτρονικής λογοτεχνίας». Σύμφωνα με το γλωσσάρι που συνοδεύει το Αυστραλιανό Curriculum, ως «e-literature» ορίζεται το εξής:

«Η ηλεκτρονική δημοσίευση της λογοτεχνίας [λογοτεχνικά κείμενα] με τη χρήση των πολυμεσικών δυνατοτήτων των ψηφιακών τεχνολογιών για τη δημιουργία πλούσιων διαδραστικών, και πιθανώς μη γραμμικών κειμένων, μέσα από τη σύγκλιση γραπτού κειμένου [έντυπο] με κίνηση, οπτικές, ακουστικές και χωρικές μορφές επικοινωνίας. Μπορεί να περιλαμβάνει υπερκειμενικό μυθιστόρημα, καλλιτεχνικές εγκαταστάσεις με τη βοήθεια του υπολογιστή, κινητική ποίηση και συνεργατικά πρότζεκτ συγγραφής που επιτρέπουν τους αναγνώστες να συνεισφέρουν στη συγγραφή. Η ηλεκτρονική λογοτεχνία επίσης περιλαμβάνει επαυξημένα κείμενα όπου τα έντυπα νοήματα ενισχύονται μέσω των ψηφιακών εικόνων και/ή ήχων και λογοτεχνία που έχει ανασυσταθεί από έντυπα κείμενα (για παράδειγμα, δικτυακές εκδοχές του 'Μικρού Πρίγκιπα' ή της 'Αλίκης στη χώρα των θαυμάτων')⁵³»

Το γλωσσικό μάθημα, λοιπόν, ενσωματώνει κείμενα από τη σημερινή λογοτεχνία τα οποία έχουν την ιδιότυπη μορφή της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας. Τα κείμενα αυτά είναι πολυτροπικά, καθώς συνδυάζουν ποικίλους σημειωτικούς πόρους, και ενδέχεται να είναι μη γραμμικά στην περίπτωση που μελετάται η υπερκειμενική λογοτεχνία. Με αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και πάλι ως ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει μια νέα ιδιάζουσα κειμενική πραγματικότητα, ακόμα και στις πιο καλλιτεχνικές εκφάνσεις της γλωσσικής χρήσης.

⁵³ The electronic publication of literature [literary texts] utilising the multimedia capabilities of digital technologies to create rich interactive, and possibly non-linear texts, through the convergence of written text [print] with movement, visual, audio, and spatial modes of communication. It may include hypertext fiction, computer art installations, kinetic poetry and collaborative writing projects allowing readers to contribute to a work. E-literature also includes augmented texts where print meanings are enhanced through digital images and/or sound and literature that is reconstituted from print texts (for example online versions of The Little Prince or Alice in Wonderland)

Ενδιαφέρουσα είναι και η αναφορά στη συνεργατική γραφή ενός έργου στα είδη της ηλεκτρονικής λογοτεχνίας. Πρόκειται για μια διαδικασία ιδιαίτερα συχνή σε περιβάλλοντα web 2.0 όπου ο αναγνώστης μπορεί παράλληλα να γίνεται και συγγραφέας. Στα περιβάλλοντα αυτά, εκτός από τις έννοιες του αναγνώστη και του συγγραφέα που έχουν λάβει νέο περιεχόμενο, αλλάζει και η έννοια του κειμένου και της κυριότητάς του. Τα κείμενα είναι ρευστά συνεχώς, καθώς μπορούν ανά πάσα στιγμή να αλλάξουν, και η κυριότητα (authorship) δεν ανήκει σε ένα άτομο αλλά είναι συλλογική. Η συνεργατική γραφή αποτελεί μια δεξιότητα νέου γραμματισμού που αναπτύσσεται στο γλωσσικό μάθημα έτσι ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να ανταποκριθούν στο νέο κειμενικό κόσμο που δημιουργείται.

Η αναγνώριση των νέων χαρακτηριστικών της λογοτεχνίας εντοπίζεται και σε αποσπάσματα μέσα στο Π.Σ. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

«Πειραματίζονται με τις κειμενικές δομές και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά στη δημιουργία λογοτεχνικών κειμένων, για παράδειγμα χρησιμοποιούν το ρυθμό, τα ηχητικά εφέ, τον μονόλογο, τη διάταξη, την πλοήγηση και το χρώμα⁵⁴» (7^ο έτος)

«Συνδυάζουν οπτικά και ψηφιακά στοιχεία για να δημιουργήσουν επίπεδα σημασίας για σοβαρούς ή χιουμοριστικούς σκοπούς⁵⁵» (8^ο έτος)

Επομένως, φαίνεται πως η δημιουργική χρήση της γλώσσας και της σημείωσης σχετίζεται και με την ψηφιακή λογοτεχνία και τις νέες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, όπως είναι ένα βίντεο.

Εκτός από την αναφορά στην καθεαυτό ψηφιακή λογοτεχνία, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και ως ένα μέσο το οποίο χρησιμοποιείται για την μετατροπή ενός έντυπου κειμένου σε ψηφιακή/πολυτροπική μορφή. Αναφέρεται, για παράδειγμα:

⁵⁴ Experiment with text structures and language features and their effects in creating literary texts, for example, using rhythm, sound effects, monologue, layout, navigation and colour

⁵⁵ combining visual and digital elements to create layers of meaning for serious and humorous purposes

«Μετατρέπουν οικείες έντυπες αφηγήσεις σε μικρά βίντεο ή αφηγηματικές ταινίες, αντλώντας από τη γνώση για τον κειμενικό τύπο και τις πιθανές προσαρμογές που είναι απαραίτητες για τον νέο τρόπο⁵⁶» (7^ο έτος)

«Παίρνουν μια υπάρχουσα μικρή ιστορία, ποίημα, θεατρικό ή ομιλία σε έντυπη μορφή και δημιουργούν ένα μικρό οπτικό κείμενο το οποίο συνοδεύεται από sound track που περιέχει μουσική και ηχητικά εφέ, και το οποίο προτίθεται να διασκεδάσει ακροατήρια τα οποία είναι οικεία με το αυθεντικό κείμενο⁵⁷» (9^ο έτος)

Σε αυτό το πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες φαίνεται πως χρησιμοποιούνται ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο παρέχει τη δυνατότητα αλλαγής του τρόπου (mode) ενός κειμένου. Προφανώς, για τη δημιουργία των οπτικών κειμένων (π.χ. βίντεο, αφηγηματικές ταινίες) θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί και συγκεκριμένος εξοπλισμός όπως είναι η βιντεοκάμερα, καθώς και κάποιο λογισμικό, όπως είναι το πρόγραμμα επεξεργασίας βίντεο. Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. αποσιωπάται η τεχνική πλευρά που μπορεί να έχει η χρήση αυτών των λογισμικών και του εξοπλισμού, καθώς θεωρείται πως αποκτάται αυτόματα μέσα από τη χρήση. Με αυτόν τον τρόπο, αποσιωπάται ο τεχνικός γραμματισμός και ενισχύεται ο λειτουργικός νέος γραμματισμός.

Η γραφή ως διαδικασία, η χρήση λογισμικών και οι ικανότητες νέου γραμματισμού

Μια ακόμη αντίληψη που διαπερνά το γλωσσικό Π.Σ. είναι ο λόγος της γραφής ως μιας διαδικασίας. Συγκεκριμένα, εμφανίζεται στο υπονήμα «δημιουργία κειμένων» (νήμα: Γραμματισμός) και αναφέρεται στα στάδια από τα οποία πρέπει να περνάει ένα κείμενο μέχρι να δημοσιευτεί. Ορισμένα ενδεικτικά αποσπάσματα αυτής της αντίληψης δίνονται στη συνέχεια:

⁵⁶ transforming familiar print narratives into short video or film narratives, drawing on knowledge of the type of text and possible adaptations necessary to a new mode

⁵⁷ taking an existing short story, poem, play or speech in print form and creating a short visual text which is accompanied by a sound track containing music and sound effects, and which is intended to amuse audiences who are familiar with the original text

«Προσχεδιάζουν, κάνουν ένα πρόχειρο κείμενο και δημοσιεύουν φανταστικά, πληροφοριακά και πειστικά κείμενα, επιλέγοντας πλευρές του θέματος και τα συγκεκριμένα γλωσσικά, οπτικά και ηχητικά στοιχεία για να μεταφέρουν πληροφορίες και ιδέες⁵⁸» (7^ο έτος)

«Διορθώνουν με σκοπό τη σημασία αφαιρώντας την επανάληψη, εκλεπτύνοντας τις ιδέες, αλλάζοντας σειρά σε προτάσεις και προσθέτοντας ή αλλάζοντας λέξεις για αποτέλεσμα⁵⁹» (7^ο έτος)

Όπως αναδεικνύεται από την κοινωνική γλώσσα (με υπογράμμιση) στα παραπάνω αποσπάσματα, είναι εμφανές πως πρόκειται για το λόγο της γραφής ως διαδικασίας. Μάλιστα, ο λόγος αυτός εμφανίζεται επίσης αναπλαισιωμένος στα όρια του κυρίαρχου λόγου των πολυγραμματισμών, καθώς γίνεται αναφορά και σε οπτικά/ηχητικά στοιχεία τα οποία εμπλέκονται στη δημιουργία των κειμένων.

Επιπλέον, στα παραπάνω αποσπάσματα γίνεται αναφορά και στη δημοσίευση των κειμένων. Με αυτόν τον τρόπο, η δημιουργία των κειμένων δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά συνδέεται πάντα με κάποιον πραγματικό επικοινωνιακό σκοπό. Οι τρόποι δημοσίευσης είναι ποικίλοι, μεταξύ των οποίων και οι παρακάτω:

«Αναστοχάζονται, κριτικάρουν και βελτιστοποιούν τα δικά τους κείμενα πριν τη δημοσίευσή τους για ένα αυθεντικό κοινό, όπως το ‘ ανέβασμα ’ μιας ταινίας σε μια ιστοσελίδα, η συνεισφορά σε μια ανθολογία, η συγγραφή κειμένων που είναι κατάλληλα για το εργασιακό περιβάλλον ή η πραγματοποίηση μιας παρουσίασης⁶⁰» (10^ο έτος)

Ανάμεσα στα διάφορα συγκεκριμένα στα οποία εντάσσονται τα κείμενα (επαγγελματικά, σχολικά, ανθολογίες), αναφέρονται και οι νέες τεχνολογίες. Στο παραπάνω απόσπασμα, γίνεται λόγος για το ‘ ανέβασμα ’ μιας ταινίας στο διαδίκτυο, με τις ταινίες να αποτελούν μέρος των κειμένων που παράγονται στα πλαίσια του

⁵⁸ Plan, draft and publish imaginative, informative and persuasive texts, selecting aspects of subject matter and particular language, visual, and audio features to convey information and ideas

⁵⁹ Edit for meaning by removing repetition, refining ideas, reordering sentences and adding or substituting words for impact

⁶⁰ reflecting on, critiquing and refining students’ own texts prior to publishing for an authentic audience, such as uploading a movie to a website, contributing to an anthology, writing texts appropriate for the workplace, or delivering a presentation

γλωσσικού μαθήματος. Σε άλλα σημεία του Π.Σ. γίνεται αναφορά σε δημοσίευση σε ιστολόγια (blogs) των σχολείων και σε φόρουμ. Με αυτόν τον τρόπο, οι νέες τεχνολογίες φαίνεται πως λειτουργούν ως ένας ψηφιακός διάμεσος ο οποίος συνδέει το σχολείο με τον πραγματικό εξωσχολικό κόσμο.

Στο πλαίσιο του λόγου της γραφής ως διαδικασίας, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ιδιαίτερα ενισχυμένες, πέραν της αναφοράς στη δημοσίευση των κειμένων. Οι μαθητές θα πρέπει να οικειοποιηθούν με τη χρήση διαφόρων λογισμικών, κυρίως με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, έτσι ώστε να μπορούν να επεξεργάζονται με ευκολία τα κείμενά τους. Το παρακάτω απόσπασμα είναι ενδεικτικό:

«Χρησιμοποιούν ένα εύρος λογισμικών, όπως προγράμματα επεξεργασίας κειμένων, με αυτοπεποίθηση, ευελιξία και φαντασία για τη δημιουργία, διόρθωση και δημοσίευση κειμένων, σκεπτόμενοι το συγκεκριμένο σκοπό και τα χαρακτηριστικά του χρήστη» (10^ο έτος)⁶¹»

Η χρήση των λογισμικών είναι απαραίτητη σε όλα τα σχολικά έτη και η ικανότητα χρήσης τους αναπτύσσεται ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ουσιαστικά, λοιπόν, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένα περιβάλλον εργασίας το οποίο διευκολύνει την παραγωγή του γραπτού και ιδιαίτερα του πολυτροπικού λόγου. Επιπλέον, εντοπίζονται και ορισμένα στοιχεία τα οποία αφορούν τις συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες αυτών των λογισμικών και γενικότερα των ψηφιακών κειμένων. Στο παραπάνω απόσπασμα χρησιμοποιείται η λέξη «χρήστης» η οποία αντικαθιστά τη λέξη «αναγνώστης». Μέσα από αυτή τη λέξη αναδεικνύεται η αλλαγή του ρόλου του αναγνώστη, ο οποίος δεν διαβάζει παθητικά ένα κείμενο αλλά ουσιαστικά χειρίζεται ένα κείμενο, καθώς αλληλεπιδρά μαζί του, επιλέγοντας τους υπερσυνδέσμους που θέλει.

Οι αλλαγές δεν αφορούν μόνο την έννοια του αναγνώστη αλλά ολόκληρο το τρίγωνο συγγραφέας-κείμενο-αναγνώστης. Όπως είδαμε και στη δημιουργία της

⁶¹ Use a range of software, including word processing programs, confidently, flexibly and imaginatively to create, edit and publish texts, considering the identified purpose and the characteristics of the user

λογοτεχνίας, το κείμενο αντιμετωπίζεται ως κάτι ρευστό, ενώ ο αναγνώστης μπορεί να μετατραπεί άμεσα σε συγγραφέα. Ο αναγνώστης, λοιπόν, μετατρέπεται σε χρήστη του κειμένου ενώ η ανάγνωση μετατρέπεται σε «πλοήγηση» μέσα στα διάφορα «αναγνωστικά μονοπάτια». Πρόκειται για παραδοχές που εμφανίζονται ρητά μέσα στο γλωσσικό Π.Σ., όπως στα παρακάτω ενδεικτικά αποσπάσματα:

«Αξιολογούν την επιρροή ενός κειμένου με υπερσυνδέσμους στην πλοήγηση σε μια ιστοσελίδα⁶²» (10^ο έτος)

«Χρησιμοποιούν την κατάλληλη μεταγλώσσα που σχετίζεται με τις ψηφιακές τεχνολογίες για να αναλύσουν αναγνωστικές διαδρομές στις ιστοσελίδες⁶³» (10^ο έτος)

Τα νέα ψηφιακά κείμενα που έχουν υπερκειμενικό χαρακτήρα, απαιτούν και ένα νέο είδος ανάγνωσης. Η γραμμική ανάγνωση που απαιτείται από τα παραδοσιακά κείμενα δίνει τη θέση της στις αναγνωστικές διαδρομές. Γι' αυτό το λόγο γίνεται αναφορά σε «πλοήγηση», καθώς ο «χρήστης» περιπλανιέται μέσα στα πιθανά αναγνωστικά 'μονοπάτια' που έχει ένα κείμενο. Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίζονται οι νέες τεχνολογίες ως τα νέα μέσα πρακτικής γραμματισμού τα οποία έχουν δημιουργήσει και μια 'νέα κειμενικότητα', γεγονός που αναδείχθηκε και στις γνώσεις για τη γλώσσα και συμπληρώνεται εδώ.

Επανερχόμενοι στη χρήση των λογισμικών, ορισμένα αποσπάσματα αναφέρονται σε κειμενικές ιδιαιτερότητες οι οποίες αποδίδονται στις συμβάσεις των λογισμικών. Για παράδειγμα, αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Κατανοούν τις συμβάσεις που σχετίζονται με συγκεκριμένα είδη λογισμικών και τις χρησιμοποιούν κατάλληλα, για παράδειγμα σύνθεση πληροφοριών και ιδεών σε κουκκίδες και η διαδοχή των πληροφοριών σε παρουσιάσεις ή ο συγχρονισμός των σκηνών σε ένα animation⁶⁴» (7^ο έτος)

⁶² assessing the impact of hyperlinked text in a website's navigation

⁶³ using appropriate metalanguage associated with digital technologies to analyse reading pathways on websites

⁶⁴ understanding conventions associated with particular kinds of software and using them appropriately, for example synthesising information and ideas in dot points and sequencing information in presentations or timing scenes in animation

«Εφαρμόζουν λειτουργίες του επεξεργαστή κειμένου, όπως σχεδιάγραμμα, πρότυπο στυλ και δημιουργία ευρετηρίου⁶⁵» (7^ο έτος)

«Σχεδιάζουν μια ιστοσελίδα η οποία συνδυάζει πλοήγηση, κείμενο, ήχο, κινούμενες και σταθερές εικόνες για ένα συγκεκριμένο κοινό⁶⁶» (10^ο έτος)

Φαίνεται πως τα ίδια τα λογισμικά οφείλονται για τη νέα κειμενική πραγματικότητα, καθώς έχουν δημιουργήσει και συγκεκριμένες συμβάσεις. Έτσι, σε ένα κείμενο που παράγεται μέσω ενός προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν ιδιαίτερα οργανωτικά στοιχεία αυτών των κειμένων, όπως είναι οι κουκκίδες, το σχεδιάγραμμα, το ευρετήριο και η επιλογή των έτοιμων «στυλ γραφής». Σε ένα κείμενο που παράγεται με πρόγραμμα παρουσιάσεων θα πρέπει να εστιάσουν στη σειρά με την οποία παρατίθενται οι πληροφορίες. Σε ένα οπτικό κείμενο που παράγεται με πρόγραμμα δημιουργίας animation θα πρέπει να εστιάσουν στην χρονική τοποθέτηση των σκηνών. Πρόκειται για στοιχεία τα οποία δεν συναντώνται κατά την παραγωγή των παραδοσιακών έντυπων κειμένων και αναδεικνύουν για μια ακόμη φορά την έμφαση στην νέα κειμενική πραγματικότητα των νέων τεχνολογιών. Μέσα από την εξοικείωση με αυτά τα λογισμικά και τη λειτουργική τους χρήση για την παραγωγή των κειμένων, οι μαθητές αποκτούν τις απαραίτητες δεξιότητες νέου γραμματισμού που απαιτούνται από τον σημερινό κόσμο.

Η χρήση των λογισμικών στο επίπεδο της επεξεργασίας ενός κειμένου θίγει και επιπλέον ζητήματα, τα οποία παρουσιάζονται στα παρακάτω αποσπάσματα:

«Χρησιμοποιούν συνεργατικές τεχνολογίες έτσι ώστε να κατασκευάσουν και να διορθώσουν κείμενα συνεργατικά⁶⁷» (7^ο έτος)

«Χρησιμοποιούν έντυπους και ψηφιακούς/διαδικτυακούς θησαυρούς και λεξικά συνωνύμων, αντωνύμων και ομωνύμων και λεξικά συγκεκριμένου αντικειμένου⁶⁸» (8^ο έτος)

⁶⁵ applying word processing functions, for example outlining, standard styles and indexing

⁶⁶ designing a webpage that combines navigation, text, sound and moving and still images for a specific audience

⁶⁷ using collaborative technologies to jointly construct and edit texts

Οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν ορισμένα ψηφιακά εργαλεία, όπως είναι τα λεξικά, αλλά και τεχνολογίες που ωφελούν τη συνεργασία. Η αναφορά στα λεξικά σχετίζεται με τις ιδιαίτερες ικανότητες που απαιτεί η χρήση ενός ψηφιακού εργαλείου αναφοράς σε αντίθεση με το αντίστοιχο έντυπο. Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίζεται και η αλλαγή που έχει επέλθει όχι μόνο στα ψηφιακά κείμενα αλλά και στα εργαλεία αναφοράς. Επιπλέον, η αναφορά στην συνεργατική συγγραφή και διόρθωση των κειμένων, την οποία είδαμε και στην περίπτωση της «ηλεκτρονικής λογοτεχνίας», φέρνει στο προσκήνιο τα περιβάλλοντα Web 2.0 και την ανάπτυξη δεξιοτήτων νέου γραμματισμού, οι οποίες αφορούν την ικανότητα συνεργασίας από απόσταση.

Φαίνεται, λοιπόν, πως οι νέες τεχνολογίες είναι αρκετά ενισχυμένες στο πεδίο της παραγωγής λόγου. Οι μαθητές χρησιμοποιούν διάφορα λογισμικά έτσι ώστε να παράγουν κείμενα, γραπτά, πολυτροπικά ή οπτικά. Τα λογισμικά αυτά, ως περιβάλλοντα εργασίας, ωφελούν τη συνεχή επεξεργασία των κειμένων έτσι ώστε να βελτιστοποιηθούν προς τον σκοπό που πρόκειται να επιτελέσουν και το αναγνωστικό κοινό στο οποίο θα απευθυνθούν. Πέρα από τη χρήση των λογισμικών, αποκτούν και άλλες νέες δεξιότητες γραμματισμού όπως είναι η ικανότητα συνεργατικής παραγωγής λόγου. Επιπλέον, αναγνωρίζονται όλες οι ιδιαιτερότητες που εμφανίζουν τα ψηφιακά κείμενα. Γίνεται αναφορά στην αλλαγή του τριγώνου αναγνώστης-κείμενο-συγγραφέας καθώς επίσης και σε πολλές από τις αλλαγές της δομής των κειμένων ώστε να αναγνωρίζεται η νέα κειμενικότητα. Οι ΤΠΕ εντάσσονται λειτουργικά μέσα στο γλωσσικό μάθημα καθώς έχουν επηρεάσει και το περιεχόμενό του, με την προσθήκη των ψηφιακών κειμένων, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο πραγματώνεται, καθώς αποτελούν πλέον αναπόσπαστο κομμάτι του μαθήματος.

Συμπεράσματα κεφαλαίου

⁶⁸ using print and digital/online thesauruses and dictionaries of synonyms, antonyms and homonyms and subject-specific dictionaries

Μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε, αναδείχθηκαν οι ποικίλοι γραμματισμοί που αναπτύσσονται στο γλωσσικό μάθημα. Ως κυρίαρχος γλωσσοδιδακτικός λόγος αναδείχθηκε αυτός των πολυγραμματισμών, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση στη μελέτη της πολυτροπικότητας. Επιπλέον, ο λόγος αυτός είναι τόσο ισχυρός που φάνηκε να αναπλαισιώνει όλους τους άλλους λόγους που εμφανίζονται, δηλαδή τον κριτικό λόγο, τον κειμενοκεντρικό λόγο, τον επικοινωνιακό λόγο, τον δημιουργικό λόγο, και τον λόγο της γραφής ως διαδικασίας. Οι μαθητές, λοιπόν, αποκτούν ποικίλους γραμματισμούς, όπως είναι ο κριτικός, ο επικοινωνιακός και ο δημιουργικός γραμματισμός, οι οποίοι πάντα εμπλουτίζονται από τα στοιχεία των πολυγραμματισμών και τη μελέτη όλων των σημειωτικών πόρων. Αποκτούν, όμως, και στοιχεία νέου γραμματισμού όπως είναι η χρήση λογισμικών για την παραγωγή λόγου, η χρήση συνεργατικής τεχνολογίας, η ικανότητα δημοσίευσης σε ψηφιακά περιβάλλοντα κ. ά.

Οι νέες τεχνολογίες, λοιπόν, εμφανίζονται ιδιαίτερα ισχυρές. Τα ψηφιακά/διαδικτυακά κείμενα μελετούνται παράλληλα με τα παραδοσιακά έντυπα κείμενα αλλά και με τα οπτικά και πολυτροπικά κείμενα. Κατά τη μελέτη και παραγωγή αυτών των νέων ψηφιακών κειμένων, αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες, δομικές και σημειωτικές, που εμφανίζουν, έτσι ώστε να μπορεί να γίνει λόγος για 'νέα κειμενικότητα'. Οι ΤΠΕ, λοιπόν, εμφανίζονται κυρίως ως το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει μια νέα επικοινωνιακή και κειμενική πραγματικότητα που θα πρέπει να μελετάται στο γλωσσικό μάθημα.

Ακόμη, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται και με τον ρόλο του περιβάλλοντος εργασίας. Συγκεκριμένα, τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένων ή βίντεο αποτελούν το απαραίτητο εργαλείο έτσι ώστε οι μαθητές να δημιουργούν και να βελτιώνουν κείμενα μέσα από τη συνεχή επεξεργασία τους. Επίσης, χρησιμοποιούν αυτά τα λογισμικά ώστε να αλλάξουν τον τρόπο (mode) ενός κειμένου, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τις καλλιτεχνικές χρήσεις της γλώσσας. Τέλος, οι ΤΠΕ εμφανίζονται και ως ένας ψηφιακός διάμεσος μεταξύ του σχολείου και του εξωσχολικού κόσμου, καθώς χρησιμοποιούνται ως ένας χώρος δημοσίευσης των κειμένων προς ένα πραγματικό αναγνωστικό κοινό.

3.3. Γνώσεις για τον κόσμο και αξίες, πεποιθήσεις και στάσεις που προβάλλονται

Το γλωσσικό μάθημα, εκτός από τις συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα τις οποίες αναπτύσσει αλλά και τον γραμματισμό που καλλιεργεί, αποσκοπεί και στη μετάδοση ορισμένων γνώσεων και στάσεων για τον κόσμο. Πολλές φορές, οι γνώσεις αυτές σχετίζονται με συγκεκριμένες θεματικές του γλωσσικού μαθήματος (π.χ. περιβάλλον, οικογένεια κ.ά). Στην περίπτωση του αυστραλιανού Π.Σ., δεν ορίζονται συγκεκριμένες θεματικές με τις οποίες θα πρέπει να ασχοληθεί συγκεκριμένα το γλωσσικό μάθημα. Αντίθετα, υπάρχουν ορισμένες διαθεματικές προτεραιότητες (cross-curricular priorities) οι οποίες αφορούν σε όλα τα διδακτικά αντικείμενα και θα πρέπει να αναπτύσσονται σε όλο το σχολείο. Οι διαθεματικές προτεραιότητες είναι οι εξής:

- *Η ιστορία και ο πολιτισμός των Αβοριγίνων και των Torres Strait Islander*: οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τον πολιτισμό των ιθαγενών έτσι ώστε να μην αναπτύσσονται ρατσισμός και προκαταλήψεις εναντίον τους. Ιδιαίτερα για το γλωσσικό μάθημα, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για τις διαφορετικές γλώσσες και διαλέκτους της Αυστραλίας. Επιπλέον, μελετούν λογοτεχνικά έργα τα οποία προέρχονται από την ιθαγενή παράδοση και αναπτύσσουν σεβασμό απέναντι στις πεποιθήσεις και στις παραδόσεις των ιθαγενών. Με αυτόν τον τρόπο, θα λέγαμε πως το αυστραλιανό σχολείο εμφανίζει μια εσωστρέφεια προς την τοπική ιστορία και τις εθνικές πολιτισμικές παραδόσεις.

- *Η Ασία και η σχέση της Αυστραλίας με την Ασία*: όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο γλωσσικό Π.Σ., οι Αυστραλοί θα πρέπει να γίνουν «εγγράμματοι στην Ασία» (Asia literate). Πρόκειται για μια αντίληψη η οποία σχετίζεται με τη μεγάλη ανάπτυξη των ασιατικών χωρών και την αυξανόμενη επιρροή που έχουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «η Αυστραλία σήμερα έχει εκτενή σχέση με την Ασία σε περιοχές όπως το εμπόριο, οι επενδύσεις, η μετανάστευση, ο τουρισμός, η εκπαίδευση και η

ανθρωπιστική βοήθεια και είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία όλων των Αυστραλών⁶⁹». Στο γλωσσικό μάθημα η έμφαση στην Ασία μεταφράζεται σε επιλογή κειμένων από την Ασία έτσι ώστε να προβληθεί ο πολιτισμός και η γλώσσα των ασιατικών χωρών αλλά και να αναδειχθούν οι τρόποι με τους οποίους έχει επηρεαστεί ο αυστραλιανός κόσμος από τον ασιατικό.

- Αειφόρος ανάπτυξη: Πρόκειται για την ανάπτυξη της νοοτροπίας η οποία οδηγεί «σε ένα πιο αειφόρο μέλλον σε σχέση με την περιβαλλοντολογική ακεραιότητα, την οικονομική βιωσιμότητα και προς μια δίκαιη κοινωνία για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές⁷⁰». Συγκεκριμένα, στο μάθημα των αγγλικών οι μαθητές αποκτούν τις απαραίτητες δεξιότητες ώστε να διερευνήσουν και να κατανοήσουν ζητήματα περιβαλλοντικής και κοινωνικής αειφορίας, να συζητήσουν σχετικά με αυτά τα ζητήματα και να κινηθούν σε πράξεις που θα προωθούν την αειφορία. Ιδιαίτερα, μάλιστα, για την κοινωνική αειφορία και τη δικαιοσύνη, οι μαθητές θα πρέπει «να διακατέχονται από μια παγκόσμια οπτική των ανθρώπων, των τόπων και των κοινωνιών⁷¹». Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την επαφή με κείμενα που εκφράζουν διαφορετικές οπτικές, ώστε να υπάρχει σεβασμός απέναντι στη διαφορετική άποψη και αντίληψη.

Αντιλήψεις και στάσεις απέναντι στον κόσμο

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ., και ιδιαίτερα στο κείμενο του «Melbourne Declaration» για τους εκπαιδευτικούς στόχους, εκφράζονται συγκεκριμένες αντιλήψεις σχετικά με τον κόσμο. Ο σημερινός κόσμος αντιμετωπίζεται ως ένα πεδίο αλλαγών, οι οποίες θα πρέπει να αναγνωρίζονται από το αυστραλιανό curriculum έτσι ώστε να γίνει «παγκόσμιας κλάσης». Οι αλλαγές που αναγνωρίζονται είναι οι εξής:

⁶⁹ Australia now has extensive engagement with Asia in areas such as trade, investment, immigration, tourism, education and humanitarian assistance and it is vital to the prosperity of all Australians

⁷⁰ (...) a more sustainable future in terms of environmental integrity, economic viability and a just society for present and future generations.

⁷¹ needs to be informed by a world view of people, places and communities.

- Η παγκόσμια ενοποίηση και η διεθνής κινητικότητα έχει αυξηθεί ραγδαία την τελευταία δεκαετία. Αυτή η αλλαγή φέρνει την απαίτηση «για σεβασμό και εκτίμηση της κοινωνικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής διαφορετικότητας καθώς και την αίσθηση μιας παγκόσμιας ιδιότητας του πολίτη⁷²».
- Η Ινδία, η Κίνα και άλλες ασιατικές χώρες αναπτύσσονται και η επιρροή τους στον κόσμο αυξάνεται. Οι Αυστραλοί θα πρέπει να γίνουν «εγγράμματοι στην Ασία», ασκώντας και χτίζοντας δυνατές σχέσεις με την Ασία.
- Περίπλοκες περιβαλλοντολογικές, κοινωνικές και οικονομικές πιέσεις όπως η κλιματική αλλαγή, οι οποίες υπερβαίνουν τα εθνικά όρια, θέτουν προκλήσεις που απαιτούν τη συνεργασία των χωρών με νέους τρόπους.
- Η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική αλλαγή φέρνουν νέες απαιτήσεις στην εκπαίδευση καθώς αλλάζει συνεχώς η φύση των επαγγελματιών.
- Ταχείες και συνεχόμενες εξελίξεις στις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας αλλάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι μοιράζονται, χρησιμοποιούν, αναπτύσσουν και επεξεργάζονται τις πληροφορίες και την τεχνολογία. Σε αυτή την ψηφιακή εποχή, οι νέοι άνθρωποι θα πρέπει να έχουν υψηλές ικανότητες χρήσης των ΤΠΕ.

Μέσα από την αναγνώριση αυτών των αλλαγών και των νέων απαιτήσεων που χαρακτηρίζουν τον 21^ο αιώνα, η Αυστραλία θα πρέπει να έχει πολίτες που θα μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτές τις απαιτήσεις και να συμμετέχουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, «στον 21^ο αιώνα, η ικανότητα της Αυστραλίας να παρέχει υψηλή ποιότητα ζωής για όλους θα εξαρτηθεί από την ικανότητα ανταγωνισμού στην παγκόσμια οικονομία σε γνώση και σε καινοτομία⁷³». Καθίσταται φανερό, πως αναγνωρίζεται άμεσα η ανάγκη για ανταπόκριση στο παγκόσμιο πλαίσιο και όχι στο τοπικό, και γι' αυτό γίνεται λόγος για «παγκόσμια οικονομία». Μια οικονομία που δεν θα πρέπει να στηρίζεται τόσο

⁷² This heightens the need to nurture an appreciation of and respect for social, cultural and religious diversity, and a sense of global citizenship.

⁷³ In the 21st century Australia's capacity to provide a high quality of life for all will depend on the ability to compete in the global economy on knowledge and innovation.

στην απλή παραγωγή προϊόντων, αλλά περισσότερο στην παραγωγή γνώσης και καινοτομιών.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένας φορέας αλλαγής των δεξιοτήτων που θα πρέπει να κατέχουν οι πολίτες καθώς επίσης και των εργασιακών θέσεων που έχουν δημιουργηθεί. Σε συνδυασμό με όλες τις άλλες αιτίες, φαίνεται πως το αυστραλιανό curriculum κάνει μια ιστορική ανάγνωση του κόσμου έτσι ώστε τελικά να δημιουργηθεί ένα ενημερωμένο πρόγραμμα σπουδών. Αυτή η ιστορική ανάγνωση είναι χαρακτηριστική του *λόγου* των πολυγραμματισμών, ο οποίος φαίνεται να ενισχύεται περαιτέρω μέσα από τη στάση απέναντι στον κόσμο.

Στο ίδιο κείμενο του «Melbourne Declaration», περιγράφεται και το είδος του εγγράμματος πολίτη που θέλουν να δημιουργήσει το αυστραλιανό curriculum. Η περιγραφή του γίνεται με τρεις χαρακτηρισμούς: «όλοι οι νέοι Αυστραλοί είναι επιτυχημένοι μαθητές, άτομα με αυτοπεποίθηση και δημιουργικότητα, ενεργοί και πληροφορημένοι πολίτες⁷⁴». Αξίζει να σταθούμε στους «επιτυχημένους μαθητές» (successful learners), με τη διευρυμένη έννοια του όρου μαθητής. Πρόκειται για τα άτομα που έχουν την ικανότητα να μαθαίνουν, να αποφασίζουν για τη μάθησή τους και γενικότερα να έχουν όλα τα εφόδια έτσι ώστε να μπορούν να προοδεύουν στη μάθηση. Ουσιαστικά, πρόκειται για την ικανότητα της ίδιας της μάθησης (learn how to learn), μια ικανότητα απαραίτητη στην κοινωνία του 21^{ου} αιώνα.

Σχετικά με το είδος του πολίτη (citizenship) που θέλουν να δημιουργήσουν, αναφέρεται ως «ενεργός και ενεργοποιημένος» αλλά και ικανός για επικοινωνία με άλλους πολιτισμούς, ειδικότερα με αυτούς της Ασίας, καθώς επίσης και ως πολίτης με τοπική και παγκόσμια υπευθυνότητα. Σχετικά με τα δύο τελευταία χαρακτηριστικά, διακρίνεται μια εξωστρέφεια του αυστραλιανού εκπαιδευτικού συστήματος, σε περιφερειακό επίπεδο (Ασία) αλλά και παγκόσμιο.

Είναι φανερό, λοιπόν, πως το αυστραλιανό curriculum σκοπεύει να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα, έτσι ώστε να έχει πολίτες ικανούς να βοηθήσουν την ανάπτυξη της χώρας. Οι μελλοντικοί πολίτες θα μπορούν να

⁷⁴ All young Australians become: successful learners, confident and creative individuals, active and informed citizens

«ανταγωνίζονται σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο και να ευδοκιμούν στα μελλοντικά περιβάλλοντα εργασίας που θα είναι πλούσια σε πληροφορίες⁷⁵.» Αναγνωρίζεται, λοιπόν, ο νέος κόσμος της επικοινωνίας και οι μαθητές θα πρέπει να προετοιμάζονται ώστε να ζήσουν με επιτυχία σε αυτόν τον κόσμο.

3.4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και το είδος του προγράμματος σπουδών και το γενικότερο χαρακτήρα του σχολείου. Πολλές φορές, ιδιαίτερα ανοιχτά Π.Σ. περιορίζονται από ιδιαίτερα αυστηρά και κλειστά συστήματα αξιολόγησης.

Στην περίπτωση της Αυστραλίας, υπάρχει και η ενδοσχολική αξιολόγηση και η εξωτερική αξιολόγηση σε εθνικό επίπεδο. Η ενδοσχολική αξιολόγηση έχει δύο μορφές: συνεχής διαμορφωτική (formative) και συνολική (summative) αξιολόγηση. Η διαμορφωτική αξιολόγηση γίνεται μέσα στη σχολική τάξη και έχει ως σκοπό την παρακολούθηση της μάθησης. Παρέχει την απαραίτητη ανατροφοδότηση στους εκπαιδευτικούς ώστε να διαμορφώνουν ανάλογα τη διδασκαλία τους, αλλά πληροφορεί και τους μαθητές ώστε να έχουν επίγνωση της μάθησής τους. Η συνολική αξιολόγηση αφορά την επίσημη ενημέρωση των γονέων από το σχολείο. Γίνεται δύο φορές το χρόνο με τη χρήση της πενταβάθμιας κλίμακας Α-Ε.

Όπως αναφέρεται στο «Melbourne Declaration», η αξιολόγηση έχει τρεις μορφές:

«Αξιολόγηση για μάθηση: επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιούν πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο των μαθητών ώστε να ενημερώσουν τη διδασκαλία τους⁷⁶»

«Αξιολόγηση ως μάθηση: επιτρέπει στους μαθητές να αναστοχάζονται και να παρακολουθούν τη δική τους πρόοδο ώστε να ενημερώνουν τους μελλοντικούς μαθησιακούς τους στόχους⁷⁷»

⁷⁵ to compete in a globalised world and to thrive in the information-rich workplaces of the future.

⁷⁶ assessment for learning: enabling teachers to use information about student progress to inform their teaching

«Αξιολόγηση της μάθησης: βοηθά τους εκπαιδευτικούς να χρησιμοποιήσουν αποδείξεις της μάθησης των μαθητών ώστε να αξιολογήσουν τις επιτυχίες των μαθητών σε σχέση με τους στόχους και τις σταθερές⁷⁸»

Έτσι, η αξιολόγηση δεν αποτελεί αυτοσκοπό αλλά αφορά στην πρόοδο του μαθητή και στην καλύτερη διδασκαλία. Ο εκπαιδευτικός προχωρά στην αξιολόγηση με τη βοήθεια των «σταθερών επιτυχίας» (achievement standards). Πρόκειται για την περιγραφή των ικανοτήτων και των γνώσεων που θα πρέπει να έχει αποκτήσει ο μαθητής στο τέλος κάθε διδακτικού έτους. Οι περιγραφές αυτές έχουν αναπτυχθεί με τη βοήθεια των αντιλήψεων για την ψυχολογική και γνωσιακή ανάπτυξη των παιδιών, και ιδιαίτερα για το γλωσσικό μάθημα, σε σχέση με τις αντιλήψεις για τη γλωσσική ανάπτυξη. Ο εκπαιδευτικός, λοιπόν, χρησιμοποιεί αυτές τις σταθερές ώστε να καθορίσει σε πιο επίπεδο βρίσκεται ο μαθητής (χαμηλά, υψηλότερα ή στο επίπεδο). Σε περίπτωση που ο μαθητής βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που περιγράφεται στις σταθερές, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να αναθεωρήσει το πρόγραμμα διδασκαλίας του και τις διδακτικές πρακτικές που έχει εφαρμόσει, έτσι ώστε να βοηθήσει τον κάθε μαθητή στο μαθησιακό του μέλλον.

Η εξωτερική αξιολόγηση έχει και αυτή δύο μορφές. Η πρώτη αφορά τις εξετάσεις που γίνονται σε εθνικό επίπεδο στο 7^ο και 9^ο έτος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Πρόκειται για εξετάσεις που αξιολογούν τα επίπεδα γραμματισμού και αριθμητισμού των μαθητών και διεξάγονται από το «National Assessment Program-Literacy and Numeracy» (NAPLAN). Στην παρούσα έρευνα δεν μελετήθηκαν παραδείγματα από αυτές τις εξετάσεις, καθώς πρόκειται να αλλάξει το περιεχόμενό τους με την αλλαγή του curriculum.

Το δεύτερο είδος εξωτερικής αξιολόγησης αφορά την περιοδική δειγματική εξέταση (periodic sample testing) συγκεκριμένων μαθησιακών περιοχών. Πρόκειται για μέρος του γενικότερου προγράμματος εθνικών αξιολογήσεων (National Assessment Program-NAP) το οποίο διερευνά την αποτελεσματικότητα της

⁷⁷ assessment as learning: enabling students to reflect on and monitor their own progress to inform their future learning goals

⁷⁸ assessment of learning—assisting teachers to use evidence of student learning to assess student achievement against goals and standards.

εκπαίδευσης γενικότερα. Με αυτόν τον τρόπο, οι εθνικοί φορείς έχουν μια σαφή εικόνα για τα αποτελέσματα κάθε σχολείου, έτσι ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση των σχολείων σε εθνικό επίπεδο.

Στην παρούσα εργασία δεν μπορούμε να έχουμε μια πλήρη εικόνα για τον ρόλο της αξιολόγησης, καθώς δεν έχει εφαρμοστεί ακόμα το νέο πρόγραμμα σπουδών. Επιπλέον, δεν αποτυπώνεται το είδος της αξιολόγησης που γίνεται μέσα στο σχολείο, καθώς δεν γίνεται ρητή αναφορά στο είδος των διαγωνισμάτων, αν υπάρχουν τέτοια. Στα πλαίσια της ανοιχτότητας του curriculum, οι εκπαιδευτικοί έχουν μεγαλύτερη ελευθερία στον τρόπο με τον οποίο θα διαμορφώσουν την ενδοσχολική αξιολόγηση, και η ακριβής περιγραφή θα ήταν αδύνατη.

3.5. Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες

Πολλές φορές στα προγράμματα σπουδών δίνονται και συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με τις παιδαγωγικές μεθόδους που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι εκπαιδευτικοί. Στην περίπτωση του νέου αυστραλιανού curriculum, δεν δίνεται καμία ρητή οδηγία σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας. Ο εκπαιδευτικός, στηριζόμενος στην επαγγελματική του γνώση και στις απαιτήσεις των μαθητών, έχει την ευχέρεια να σχεδιάσει το μάθημα με όποιον τρόπο θέλει.

Παρ' όλα αυτά, μέσα από το Π.Σ. εντοπίζονται ορισμένα αποσπάσματα τα οποία μπορούν να μας δώσουν κάποια στοιχεία σχετικά με τις διδακτικές πρακτικές που προτείνονται. Πρώτον, στην περιγραφή του περιεχομένου του Π.Σ., σε όλες τις ρηματικές διαδικασίες τα υποκείμενα είναι οι μαθητές. Εκτός από τα γνωσιακά ρήματα (π.χ. μαθαίνουν, γνωρίζουν, εξηγούν κ.ά), υπάρχουν και πολλά ρήματα δράσης (π.χ. ερευνούν, χρησιμοποιούν) τα οποία αναδεικνύουν τον ενεργητικό ρόλο του μαθητή μέσα στις διδακτικές πρακτικές. Το παρακάτω απόσπασμα είναι ενδεικτικό για τον ενεργό και ερευνητικό ρόλο του μαθητή:

«Δημιουργούν μια βάση δεδομένων με τοπικά ιδιώματα και τη σημασία τους, την προφορά και το ύφος της ομιλίας σε διάφορα συγκείμενα, ερευνώντας τις δυνατότητες αυτών των επιλογών με δραματοποίηση ή παιχνίδια ρόλων, και

*συζητώντας τη σύνδεσή τους με τις προσωπικές και κοινωνικές ταυτότητες⁷⁹»
(7^ο έτος)*

Οι μαθητές διερευνούν το ζήτημα των ιδιωμάτων, καθώς μαζεύουν υλικό και δημιουργούν μια βάση δεδομένων. Με την αναφορά σε «βάση δεδομένων» εμφανίζονται οι νέες τεχνολογίες ως μέρος της ερευνητικής διαδικασίας, έχοντας μια περισσότερο εργαλειακή λειτουργία. Επιπλέον, οι μαθητές συμμετέχουν σε πρακτικές όπως η δραματοποίηση ή τα παιχνίδια ρόλων, τα οποία απαιτούν την ενεργή συμμετοχή τους. Με αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύονται ως οι κύριοι πρωταγωνιστές του μαθήματος.

Επιπλέον, ορισμένες από τις διδακτικές πρακτικές που εντοπίζονται προβάλλουν μια εξωστρέφεια του γλωσσικού μαθήματος. Για παράδειγμα, αναφέρεται:

«Θεσπίζουν forum για να συζητήσουν τα σχετικά πλεονεκτήματα μυθιστορηματικών κειμένων και ταινιών⁸⁰» (7^ο έτος)

«Συμμετέχουν σε καταστάσεις ομιλίας και ακρόασης σε ζευγάρια, σε ομάδες, στην τάξη, στο σχολείο και στην κοινότητα, όπως ανεπίσημοι διάλογοι, συζητήσεις, δημόσιες διαβουλεύσεις και παρουσιάσεις⁸¹» (7^ο έτος)

«Ερευνούν τις γλώσσες και τις διαλέκτους χτίζοντας σχέσεις μέσω διαδικτυακών καμερών με σχολεία στην Αυστραλία και την Ασία⁸²». (7^ο έτος)

Φαίνεται πως το αυστραλιανό σχολείο προσπαθεί να ξεφύγει από τα όρια της τάξης και να επεκτείνει το χώρο του. Η επέκταση αυτή φαίνεται πως έχει δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη είναι προς τον ψηφιακό κόσμο, στον οποίο οι μαθητές μπορούν να συζητούν σε forum ή να δημοσιεύουν τα κείμενά τους, όπως είδαμε και στο κεφάλαιο 3.2. οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένας ψηφιακός χώρος ο οποίος λειτουργεί παράλληλα με τον σχολικό χώρο και τον επεκτείνει.

⁷⁹ building a database of local idioms and their meanings, accents and styles of speech for different contexts, exploring the possibilities of these choices in drama and role play, and discussing their connection with personal and social identities

⁸⁰ establishing forums for discussing the relative merits of fiction and film texts

⁸¹ participating in pair, group, class, school and community speaking and listening situations, including informal conversations, discussions, debates and presentations

⁸² exploring languages and dialects through building webcam relationships with schools across Australia and Asia

Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά τη σύνδεση του σχολείου με τον πραγματικό εξωσχολικό κόσμο. Η σύνδεση αυτή μπορεί να αφορά την άμεση κοινότητα στην οποία οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά με την άσκηση των δεξιοτήτων προφορικού λόγου. Μπορεί όμως να αφορά και ένα περιφερειακό επίπεδο, όπως με τη σύνδεση των σχολείων με άλλα σχολεία που βρίσκονται εντός ή εκτός της χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο, εμφανίζονται και πάλι οι νέες τεχνολογίες ως ένα μέσο επικοινωνίας μεταξύ των σχολείων, με έμφαση στην εργαλειοθήκη διάστασης των ΤΠΕ.

Μέσα σε όλο το γλωσσικό Π.Σ. ο εκπαιδευτικός βρίσκεται πλήρως στην αφάνεια. Δεν γίνεται καμία αναφορά στον ρόλο του, γιατί προφανώς αποτελεί κοινή γνώση ανάμεσα στους Αυστραλούς ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος και η διδασκαλία του. Όμως, αυτή η κοινή γνώση δεν μας κοινοποιείται μέσω του Π.Σ. και, επομένως, δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον ακριβή ρόλο του εκπαιδευτικού. Παρόλα αυτά, η έλλειψη αναφορών σε εκπαιδευτικούς και μόνο στους μαθητές, αναδεικνύει περαιτέρω τον μαθητοκεντρικό χαρακτήρα του curriculum.

Φαίνεται, λοιπόν, πως αναπτύσσεται η ταυτότητα ενός ενεργού μαθητή, αν και δεν γνωρίζουμε πλήρως τις διδακτικές πρακτικές στις οποίες εμπλέκεται. Βέβαια, η ταυτότητα-στόχος του μαθητή περιγράφεται ρητά σε ποικίλα σημεία και του curriculum και του «Melbourne Declaration». Όπως είδαμε και στις αντιλήψεις για τον κόσμο (κεφ. 3.3), η ταυτότητα-στόχος αφορά πολίτες που είναι «επιτυχημένοι μαθητές, άτομα με αυτοπεποίθηση και δημιουργικότητα, ενεργοί και πληροφορημένοι πολίτες». Επιπλέον, το είδος των ταυτοτήτων περιγράφεται και στις «γενικές ικανότητες» (general capabilities) που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές. Οι ικανότητες είναι οι εξής:

- *Γραμματισμός*: Ικανότητα για ακρόαση, ανάγνωση, θέαση, συγγραφή, ομιλία, δημιουργία έντυπων, οπτικών και ψηφιακών υλικών σε όλες τις μαθησιακές περιοχές
- *Αριθμητισμός*: Ικανότητα των μαθητών να χειρίζονται αριθμητικές πληροφορίες και να συζητούν σχετικά με την αξιοπιστία των αριθμητικών δεδομένων που εντοπίζουν.

- *Ικανότητες στις ΤΠΕ:* Ικανότητα χρήσης των νέων τεχνολογιών για διερεύνηση πληροφοριών, δημιουργία κειμένων και επικοινωνία ιδεών και πληροφοριών, εντός και εκτός του σχολείου, στο σπίτι, στη δουλειά και στις κοινότητες.
- *Κριτική και δημιουργική σκέψη:* Ικανότητα παραγωγής και αξιολόγησης της γνώσης, των ιδεών και των δυνατοτήτων τους, καθώς και χρήση αυτής της ικανότητας για την αναζήτηση νέων δρόμων ή λύσεων
- *Ηθική συμπεριφορά:* Κατανοούν τον ρόλο των ηθικών αρχών και των αξιών μιας κοινωνίας και δρουν με ηθική ακεραιότητα, με σεβασμό απέναντι στους άλλους ώστε να επιτύχουν το κοινό καλό.
- *Προσωπική και κοινωνική ικανότητα:* Διαχειρίζονται τους εαυτούς τους και τις κοινωνικές τους σχέσεις και είναι ικανοί να εργάζονται ομαδικά και να μαθαίνουν.
- *Διαπολιτισμική κατανόηση:* Μαθαίνουν να κατανοούν τους εαυτούς τους σε σχέση με τους άλλους.

Γίνεται φανερό, πως η ταυτότητα στην οποία στοχεύει το αυστραλιανό curriculum χαρακτηρίζεται από ικανότητες σε ατομικό, κοινωνικό και γνωσιακό επίπεδο. Οι δεξιότητες στις νέες τεχνολογίες αναγνωρίζονται ως απαραίτητες, και ιδιαίτερα εκτός σχολείου. Με όλες αυτές τις δεξιότητες που θα έχουν αποκτήσει, οι μελλοντικοί πολίτες θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της εξωσχολικής ζωής ώστε να ζήσουν μια επιτυχημένη ζωή.

4. Συζήτηση και συμπεράσματα

4.1. Γενικότερα συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα γενικότερα συμπεράσματα σε σχέση με τον χαρακτήρα του γλωσσικού μαθήματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Αυστραλίας. Αρχικά, θα παρουσιαστούν οι αντιλήψεις για τη γλώσσα όπως αναδείχθηκαν μέσα από την ανάλυση καθώς και οι γλωσσοδιδασκτικοί λόγοι από τους οποίους φάνηκε να αντλεί το αυστραλιανό Π.Σ. Στη συνέχεια, θα παρατεθούν οι συγκεκριμένες γνώσεις για τη γλώσσα τις οποίες πρόκειται να αποκτήσουν οι μαθητές. Επιπλέον, θα γίνει αναφορά στις γνώσεις για τον κόσμο που μεταφέρονται, στις ταυτότητες που δημιουργούνται και στην αξιολόγηση που προωθείται. Τέλος, θα ακολουθήσει μια συζήτηση σχετικά με τις ιδιαιτερότητες που διακρίνουν το νέο αυτό curriculum.

Όπως διαφάνηκε μέσα από την ανάλυση στα κεφάλαια 3.1. και 3.2., η κυρίαρχη αντίληψη για τη γλώσσα εντοπίζεται στα πλαίσια του λόγου των πολυγραμματισμών. Η γλώσσα, λοιπόν, αντιμετωπίζεται ως μέρος της πολύπλοκης σημειωτικής πραγματικότητας. Επομένως, δεν αντιμετωπίζεται ως ο μοναδικός τρόπος νοηματοδότησης αλλά ως ένας σημειωτικός πόρος ο οποίος συντίθεται μαζί με άλλους (π.χ. εικόνα, ήχος, διάταξη κ.ά) για να παραχθεί το νόημα. Μάλιστα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εικόνα ως σημειωτικό τρόπο, καθώς γίνεται αναφορά σε οπτικά κείμενα στα οποία απαιτείται η ‘ανάγνωση’ της εικόνας.

Μια άλλη αντίληψη για τη γλώσσα είναι αυτή της θεώρησής της στα πλαίσια των διαφόρων κειμενικών ειδών, σε συσχετισμό πάντα με τον κοινωνικό σκοπό ενός κειμένου καθώς και με το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται. Πρόκειται για αντίληψη που αντλεί από τον κειμενοκεντρικό γλωσσοδιδασκτικό λόγο, όπως αυτός παρουσιάζεται από τη σχολή της Νέας Ρητορικής. Οι γλωσσικές επιλογές εξαρτώνται από το συγκεκριμένο και καθορίζονται από το κειμενικό είδος που παράγεται.

Επιπλέον, τα διάφορα κείμενα δεν αντιμετωπίζονται ως μια ουδέτερη αναπαράσταση της πραγματικότητας αλλά ως κατασκευές που συσχετίζονται άμεσα με το πολιτισμικό συγκείμενο καθώς και τις αντιλήψεις του συγγραφέα. Η αντίληψη αυτή, που αντλεί από τους κριτικούς γλωσσοδιδακτικούς λόγους, συνδέει τη γλώσσα με την κατασκευή της πραγματικότητας και εγείρει ζητήματα αξιοπιστίας των κειμένων. Ακόμη, στα πλαίσια της ίδιας αντίληψης, η γλώσσα συσχετίζεται και με την ταυτότητα, όπως αυτή πραγματώνεται στα πλαίσια των κοινοτήτων. Καθώς κάθε κοινότητα έχει τη δική της γλωσσική συμπεριφορά, κάθε άτομο που συμμετέχει σε μια κοινότητα πρέπει να υιοθετήσει αυτή τη συμπεριφορά έτσι ώστε να αποκτήσει και την ταυτότητα του μέλους. Πρόκειται για αντίληψη που παραπέμπει στην κριτική ανάλυση λόγου, και αποδίδει έναν ιδιαίτερα κριτικό χαρακτήρα στο γλωσσικό μάθημα.

Επιπλέον, η γλώσσα φαίνεται να αντιμετωπίζεται ως κάτι που αλλάζει. Εξαιτίας διαφόρων κοινωνικών, πολιτισμικών, οικονομικών και τεχνολογικών αλλαγών, η γλώσσα υπόκειται σε ποικίλες αλλαγές (λεξιλογικές, σημασιολογικές, πραγματολογικές). Επίσης, η γλώσσα εμφανίζεται στη χρήση της, είτε για κάποιον επικοινωνιακό σκοπό είτε για πιο δημιουργικούς και καλλιτεχνικούς σκοπούς. Έτσι, οι μαθητές μαθαίνουν πώς να χρησιμοποιούν τη γλώσσα ώστε να αναπτύξουν την επικοινωνιακή και δημιουργική τους ικανότητα. Ιδιαίτερα δε η γραφή αντιμετωπίζεται ως μια διαδικασία, καθώς τα κείμενα παράγονται μέσα από συνεχή επεξεργασία και βελτιστοποίηση.

Αυτές οι αντιλήψεις για τη γλώσσα συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τις γνώσεις για τη γλώσσα που επιδιώκεται να αποκτήσουν οι μαθητές. Συγκεκριμένα, μέσω του γλωσσικού μαθήματος οι μαθητές αποκτούν τη μεταγλώσσα που περιγράφει όλα τα επίπεδα της γλώσσας (μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία) καθώς επίσης και γνώσεις για τη σημείωση, με έμφαση στην 'ανάγνωση' της εικόνας. Οι μαθητές χρησιμοποιούν αυτές τις γνώσεις ως εργαλείο αναστοχασμού απέναντι στα κείμενα. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές αποκτούν επίγνωση για τη σχέση των γλωσσικών επιλογών με το πολιτισμικό, ιστορικό και επικοινωνιακό συγκείμενο,

είναι σε θέση να παρατηρήσουν τη γλωσσική αλλαγή καθώς επίσης και να προχωρήσουν στην κριτική ανάγνωση των κειμένων.

Μέσω του γλωσσικού μαθήματος μεταδίδονται και ορισμένες γνώσεις για τον κόσμο. Οι γνώσεις αυτές εντοπίζονται ως ένας διαθεματικός σύνδεσμος και αφορούν τον πολιτισμό των ιθαγενών, την ανάπτυξη δεσμών με την Ασία, και την αειφόρο ανάπτυξη της Αυστραλίας. Επιπλέον, μέσα στο curriculum αλλά και στο «Melbourne Declaration» στο οποίο περιγράφονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι, ο κόσμος αντιμετωπίζεται ως ένα πεδίο αλλαγών. Οι αλλαγές αυτές αφορούν την παγκοσμιοποίηση, την εξάπλωση των νέων τεχνολογιών, την Ασία ως ανερχόμενη οικονομική δύναμη κ.ά. Φαίνεται, λοιπόν, πως γίνεται μια ιστορική ανάγνωση του παρόντος με σκοπό να δημιουργηθεί ένα curriculum παγκόσμιας κλάσης. Η ανάγνωση αυτή συνάδει πλήρως με τις αντιλήψεις του λόγου των πολυγραμματισμών, ενισχύοντας περαιτέρω την ισχύ του.

Σχετικά με την αξιολόγηση, είδαμε πως έχει και ενδοσχολικό αλλά και εθνικό επίπεδο. Σε ενδοσχολικό επίπεδο, η αξιολόγηση φάνηκε πως αφορά και την ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών αλλά και την ανατροφοδότηση των μαθητών σχετικά με την πρόοδο και τις δυνατότητές τους. Όμως, στα πλαίσια της ανοιχτότητας του Π.Σ., δεν δίνονται λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο που θα πρέπει να γίνεται αυτή η αξιολόγηση.

Σημείο ανοιχτότητας αποτελεί και η έλλειψη παιδαγωγικών οδηγιών προς τους εκπαιδευτικούς. Αφήνεται στην επαγγελματική τους εμπειρία η επιλογή των κατάλληλων διδακτικών πόρων και της διδακτικής μεθοδολογίας, ώστε να επιτύχουν τα διάφορα διδακτικά αποτελέσματα. Παρότι μέσα στο Π.Σ. ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι αόρατος και δεν διευκρινίζεται, ο ρόλος των μαθητών φαίνεται πως είναι πρωταγωνιστικός. Έτσι, πρόκειται για ένα μαθητοκεντρικό curriculum το οποίο δίνει μεγάλη βαρύτητα στην ενεργητικότητα των μαθητών και στις απαιτήσεις που έχει ο καθένας.

Η μελέτη ενός προγράμματος σπουδών τόσο πρόσφατου όπως το αυστραλιανό, έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες. Πρώτον, καθώς πρόκειται για ένα Π.Σ. το οποίο δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη, είναι αδύνατον να γνωρίζουμε την αποτελεσματικότητά του.

Μέσα από την εφαρμογή του στα σχολεία, πιθανώς να προκύψουν στοιχεία που θα αλλάξουν στην τελική μορφή του curriculum. Μεγάλη ιδιαιτερότητα του αυστραλιανού Π.Σ. είναι η δυναμική του μορφή, καθώς μπορεί να αλλάξει αρκετές φορές μέχρι να υπάρξει κάποιο τελικό κείμενο. Όμως, όποιες αλλαγές και αν υπάρξουν, θα βρίσκονται περισσότερο στο επίπεδο της λεπτομέρειας και όχι της ουσίας. Το Π.Σ. που μελετήθηκε είναι σε θέση να μας παρουσιάσει τη γενικότερη εικόνα και τις αντιλήψεις που το διαπερνούν, χωρίς να έχουμε σταθεί σε λεπτομέρειες.

Επιπλέον ιδιαιτερότητες εντοπίζονται και στην τοπική παράδοση της Αυστραλίας. Καθώς πρόκειται για μια χώρα που μέχρι πρότινος είχε διαφορετικά curricula σε κάθε πολιτεία, curricula τα οποία αναπτύσσονταν σε άμεση συνεργασία με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και την επιστημονική κοινότητα, το ενιαίο curriculum ενσωματώνει τα στοιχεία που θεωρούνται καλύτερα από όλα τα επιμέρους Π.Σ. που έχουν δημιουργηθεί. Βέβαια, στην παρούσα εργασία δεν ήταν δυνατόν να γίνει κάποια συγκριτική αντιπαράθεση έτσι ώστε να αναδειχθούν οι καινοτομίες του νέου Π.Σ. Παρέμεινε στο επίπεδο της περιγραφής της σημερινής κατάστασης, έτσι όπως αποτυπώνεται στο υπό δημιουργία Π.Σ.

4.2. Διαπιστώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ

Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. και στα πλαίσια των γλωσσοδιδακτικών λόγων που αναδείχθηκαν, οι νέες τεχνολογίες φαίνεται πως έχουν ιδιαίτερο ρόλο. Ιδιαίτερα μάλιστα στα πλαίσια του κυρίαρχου λόγου των πολυγραμματισμών, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται κυρίως ως ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει μια νέα σημειωτική πραγματικότητα την οποία και πρέπει να μελετάει το γλωσσικό μάθημα. Έτσι, τα ψηφιακά κείμενα μελετώνται δίπλα στα έντυπα και στα οπτικά κείμενα, και αποτελούν βασικό συστατικό στοιχείο του γλωσσικού μαθήματος.

Η νέα πραγματικότητα που έχουν δημιουργήσει οι νέες τεχνολογίες αφορά το γλωσσικό επίπεδο, το κειμενικό επίπεδο αλλά και το κοινωνικό επίπεδο. Σε σχέση με

το γλωσσικό επίπεδο, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως παράγοντας που σε συνδυασμό με άλλους ιστορικούς παράγοντες, επιφέρει ποικίλες αλλαγές στη γλώσσα, είτε λεξιλογικές είτε ευρύτερες. Συγκεκριμένα, στο επίπεδο του κειμένου, οι αλλαγές αφορούν σε μεγάλο βαθμό τα δομικά χαρακτηριστικά των κειμένων (π.χ. υπερσύνδεσμοι), έτσι ώστε να γίνεται λόγος για ‘νέα κειμενικότητα’. Σε αυτό το πλαίσιο, αναγνωρίζονται και οι αλλαγές που έχουν γίνει στο τρίγωνο συγγραφέας-κείμενο-αναγνώστης. Όπως αναδείχθηκε και στην ανάλυση, το κείμενο παύει να ανήκει σε έναν μόνο συγγραφέα αλλά αποτελεί προϊόν συνεργασίας. Επιπλέον, το κείμενο θεωρείται ως κάτι ρευστό το οποίο μπορεί να αλλάξει πολλές φορές. Ο αναγνώστης μετατρέπεται σε ‘χρήστη’ του κειμένου, καθώς αλληλεπιδρά μαζί του και επιλέγει τα διάφορα αναγνωστικά μονοπάτια, έτσι ώστε να γίνεται λόγος για ‘πλοήγηση’ και όχι για ανάγνωση.

Η νέα πραγματικότητα στο κοινωνικό επίπεδο αφορά την αναγνώριση των νέων απαιτήσεων που έχουν δημιουργήσει οι ΤΠΕ στο επίπεδο της εξωσχολικής και εργασιακής πραγματικότητας. Οι πολίτες που θα δημιουργηθούν μέσω του αυστραλιανού σχολείου θα πρέπει να είναι σε θέση όχι μόνο να χειρίζονται τις ψηφιακές τεχνολογίες αλλά και να κινούνται με άνεση στον ψηφιακό χώρο έτσι ώστε να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νέου κόσμου της επικοινωνίας.

Παραμένοντας στο κοινωνικό επίπεδο, μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. γίνεται αναφορά και στις ψηφιακές κοινότητες. Καθώς η γλώσσα έχει συσχετιστεί με τις κοινότητες και την ταυτότητα που δημιουργείται στα πλαίσια των κοινοτήτων, οι νέες τεχνολογίες εμφανίζονται ως ένα ψηφιακό συγκείμενο στο οποίο δημιουργούνται νέες ψηφιακές κοινότητες με τη δική τους γλωσσική συμπεριφορά.

Οι νέες τεχνολογίες, όπως έχει καταστεί εμφανές, αντιμετωπίζονται κυρίως ως ένα νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει φέρει ποικίλες αλλαγές. Συγκεκριμένα, στα πλαίσια της καλλιέργειας προφορικών δεξιοτήτων χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες ως ένα μέσο παρουσίασης. Έτσι, χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα λογισμικά, όπως είναι το πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων, για τη δημιουργία αυτών των υβριδικών κειμένων. Στα πλαίσια των δεξιοτήτων γραπτού λόγου, χρησιμοποιούνται τα λογισμικά επεξεργασίας κειμένου ή

τα λογισμικά επεξεργασίας βίντεο. Μέσω αυτών των λογισμικών δημιουργούνται και τα νέα ψηφιακά κείμενα (π.χ. ιστοσελίδες), τα οπτικά κείμενα (π.χ. μια μικρή ταινία) αλλά και τα υπόλοιπα κείμενα (π.χ. κλασική αφήγηση). Παράλληλα με αυτά τα λογισμικά εμφανίζονται και ορισμένα εργαλεία αναφοράς, όπως είναι τα ηλεκτρονικά λεξικά, αλλά και οι συνεργατικές τεχνολογίες δημιουργίας κειμένων.

Σε ορισμένα σημεία τα λογισμικά αυτά φαίνεται πως χρησιμοποιούνται περισσότερο ως ένα περιβάλλον εργασίας παρά ως ένα μέσο πρακτικής γραμματισμού. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της δημιουργικής χρήσης της γλώσσας, χρησιμοποιούνται για την αλλαγή του τρόπου του κειμένου, από έντυπο σε πολυτροπικό ή οπτικό.

Επιπλέον, οι ΤΠΕ εμφανίζονται και ως μέσα επικοινωνίας. Μέσα στο γλωσσικό Π.Σ. γίνεται αναφορά σε διαδικτυακά περιβάλλοντα μέσω των οποίων θα πρέπει να επικοινωνούν οι μαθητές. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο διεπιδραστικός ρόλος των νέων τεχνολογιών αλλά αναδεικνύεται και η χρήση τους ως ένας 'χώρος'. Όπως διαφάνηκε μέσα από τις διδακτικές πρακτικές του γλωσσικού μαθήματος, οι ΤΠΕ αποτελούν έναν ψηφιακό διάμεσο μεταξύ του σχολείου και του εξωσχολικού κόσμου. Οι μαθητές δημοσιεύουν τα κείμενά τους στο διαδίκτυο έτσι ώστε να υπάρχει σύνδεση με ένα πραγματικό αναγνωστικό κοινό. Χρησιμοποιούν την τεχνολογία της τηλεσυνδιάσκεψης για να συνδεθούν με άλλα σχολεία. Δημιουργούν forum ή ιστολόγια (blogs) ως έναν παράλληλο ψηφιακό χώρο επικοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο, το αυστραλιανό σχολείο εμφανίζει μια εξωστρέφεια προς τον ψηφιακό κόσμο και επιχειρεί να συνδεθεί με τον πραγματικό εξωσχολικό κόσμο.

Είναι φανερό, λοιπόν, πως οι νέες τεχνολογίες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του γλωσσικού μαθήματος στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Αυστραλίας. Εμφανίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να έχουν επηρεάσει και το ίδιο το περιεχόμενο του Π.Σ. αλλά και τον τρόπο με τον οποίο πρόκειται να πραγματοποιηθεί αυτό το νέο curriculum. Η μελέτη των ψηφιακών κειμένων απαιτεί και τη λειτουργική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο γλωσσικό μάθημα. Επιπλέον, η ικανότητα χρήσης των ΤΠΕ αποτελεί και μέρος των «γενικών δεξιοτήτων» που αναπτύσσουν οι μαθητές, γεγονός που αναδεικνύει περαιτέρω τη σημαντικότητά τους.

Όμως, η παρούσα μελέτη δεν μπορεί να αποτυπώσει τον ακριβή ρόλο που θα έχουν οι νέες τεχνολογίες συνολικότερα στο νέο αυστραλιανό curriculum. Καθώς αναφέρεται πως θα δημιουργηθεί μελλοντικά ένα πρόγραμμα σπουδών συγκεκριμένα για το αντικείμενο των ΤΠΕ, δεν γνωρίζουμε ούτε ποιος θα είναι ο ρόλος αυτού του προγράμματος σπουδών (διαθεματικός ή ως διδακτικό αντικείμενο) καθώς επίσης και τη σχέση που μπορεί να προτείνεται μεταξύ γλωσσικού μαθήματος και του αντικείμενου της πληροφορικής. Επιπλέον, είναι αδύνατον να αποτυπωθεί ο ακριβής τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι νέες τεχνολογίες μέσα στις σχολικές τάξεις της Αυστραλίας, καθώς η παρούσα μελέτη δεν είχε το χαρακτήρα τέτοιας έρευνας. Παρ' όλα αυτά, έχει γίνει μια πλήρης περιγραφή του τρόπου με τον οποίο εμφανίζονται οι ΤΠΕ μέσα στις οδηγίες του εθνικού curriculum, γεγονός που αναδεικνύει από μόνο του την έμφαση που δίνεται στις νέες τεχνολογίες.

Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων

Η εμφάνιση των ΤΠΕ

<p>Γλώσσα</p>	<ul style="list-style-type: none"> → Γλώσσα ως σημειωτικός πόρος που συντίθεται με άλλους για την παραγωγή νοήματος. Δίνεται έμφαση στην εικόνα ως μέσο σημείωσης. Η αντίληψη αυτή αντλεί από το λόγο των πολυγραμματισμών. → Γλώσσα στα πλαίσια των κειμενικών ειδών αλλά σε άμεσο συσχετισμό με τον κοινωνικό σκοπό του κειμένου και το αναγνωστικό κοινό. Η αντίληψη αυτή αντλεί από τον κειμενοκεντρικό λόγο (Νέα Ρητορική) → Η γλώσσα συσχετίζεται με τις κοινότητες και την ταυτότητα που δημιουργείται στα πλαίσια των κοινοτήτων → Τα κείμενα δεν αποτελούν ουδέτερη αναπαράσταση της πραγματικότητας αλλά διακατέχονται από τις αξίες και τις πεποιθήσεις του συγγραφέα, και επηρεάζονται από το πολιτισμικό και ιστορικό συγκείμενο παραγωγής → Η γλώσσα αλλάζει εξαιτίας ποικίλων παραγόντων (ιστορικών, 	<ul style="list-style-type: none"> → Οι νέες τεχνολογίες αποτελούν το νέο μέσο πρακτικής γραμματισμού το οποίο έχει δημιουργήσει νέα κειμενική πραγματικότητα. Έτσι, μελετώνται εξίσου και τα ψηφιακά κείμενα, αλλά και τα οπτικά (π.χ. βίντεο), δίπλα στα έντυπα κείμενα. → Αλλαγή της έννοιας της ανάγνωσης, του συγγραφέα και του κειμένου στα ψηφιακά κείμενα. Η ανάγνωση γίνεται πλοήγηση, ο αναγνώστης γίνεται χρήστης ενώ το κείμενο αποκτά συλλογική κυριότητα. → Τα λογισμικά ΠΕΚ χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία κειμένων, γεγονός που ενισχύει την αντίληψη της γραφής ως διαδικασίας → Οι ΤΠΕ εμφανίζονται ως φορείς γλωσσικής αλλαγής → Χρήση των ΤΠΕ για την ανακατασκευή κειμένων σε οπτική
----------------------	--	--

	<p>πολιτισμικών, κοινωνικών, τεχνολογικών)</p> <p>→ Η γλώσσα χρησιμοποιείται για επικοινωνιακούς σκοπούς και για δημιουργικούς/καλλιτεχνικούς σκοπούς</p> <p>→ Η γραφή αποτελεί μια συνεχή διαδικασία</p>	<p>ή πολυτροπική μορφή. Οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται ως μέσο πρακτικής γραμματισμού στις πιο δημιουργικές εκφάνσεις του μαθήματος.</p>
Γνώσεις για τη γλώσσα	<p>→ Οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για όλα τα επίπεδα της γραμματικής (μορφολογικό, συντακτικό, σημασιολογικό) καθώς επίσης και γνώσεις για τη ‘γραμματική της εικόνας’. Οι γνώσεις αυτές λειτουργούν ως εργαλείο αναστοχασμού σχετικά με:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τη γλωσσική αλλαγή - Την κριτική ανάγνωση - Τη σχέση των γλωσσικών/σημειωτικών επιλογών με το συγκείμενο 	<p>→ Οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για τη ‘νέα κειμενικότητα’ και την πολυτροπικότητα</p> <p>→ Τα ψηφιακά κείμενα και ιδιαίτερα οι ιστοσελίδες αποτελούν αντικείμενο κριτικής ανάγνωσης και αξιολόγησης της αξιοπιστίας τους</p>
Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες και πεποιθήσεις	<p>→ Προτείνονται θεματικές περιοχές που αναπτύσσονται σε διαθεματικό επίπεδο: η σημασία του ιθαγενούς πολιτισμού, η σχέση με την Ασία, η αειφόρος ανάπτυξη</p> <p>→ Γίνεται ιστορική ανάγνωση της σημερινής πραγματικότητας και αναγνωρίζονται οι αλλαγές που χαρακτηρίζουν το σημερινό κόσμο (π.χ. περιβαλλοντικά προβλήματα, παγκοσμιοποίηση, μεταναστεύσεις κ. ά)</p>	<p>→ Αναγνωρίζεται ο νέος ψηφιακός κόσμος της επικοινωνίας και οι απαιτήσεις που έχει δημιουργήσει σχετικά με το εργασιακό περιβάλλον και τον εξωσχολικό κόσμο γενικότερα</p>

	→ Μελλοντικός πολίτης: Επιτυχημένοι μαθητές, άτομα με αυτοπεποίθηση και δημιουργικότητα, ενεργοί και πληροφορημένοι πολίτες οι οποίοι μπορούν να συνεργαστούν σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο	
Διδακτικές πρακτικές	Δεν προτείνονται συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές αλλά αναγνωρίζονται ορισμένα στοιχεία τους όπως: - Η επέκταση του σχολικού χώρου - Η δημιουργία ενεργητικών μαθητών οι οποίοι ερευνούν ζητήματα	→ Οι ΤΠΕ ως ένας ψηφιακός χώρος που συνδέει το σχολείο με τον εξωσχολικό κόσμο ή αποτελεί έναν παράλληλο κόσμο δίπλα στη σχολική τάξη → Στα πλαίσια των ερευνών, οι μαθητές χρησιμοποιούν βάσεις δεδομένων
Αξιολόγηση	Εσωτερική με σκοπό την ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών και των μαθητών Εξωτερική με σκοπό την ενημέρωση των κεντρικών φορέων σχετικά με την αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης	
Ταυτότητες	→ Ενεργητικοί μαθητές που αναπτύσσουν ποικίλους γραμματισμούς, νέους και κλασικούς → Ο εκπαιδευτικός είναι άρατος μέσα στο Π.Σ. και δεν διευκρινίζεται ο ρόλος του	
Ιδιαιτερότητες	→ Παρότι είναι εκτεταμένο ως curriculum, πρόκειται για ένα αρκετά ανοιχτό Π.Σ. καθώς δεν δίνονται μεθοδολογικές οδηγίες, ούτε διδακτικά εγχειρίδια που θα μοιράζονται κεντρικά → Το Π.Σ. έχει δυναμικό χαρακτήρα: διατίθεται στο διαδίκτυο, ζητείται η γνώμη των εκπαιδευτικών, αλλάζει. Καθώς δεν έχει εφαρμοστεί	

ακόμη στα σχολεία, ενδέχεται μετά την εφαρμογή του να υπάρξουν αλλαγές, οι οποίες θα αφορούν μάλλον το επίπεδο της λεπτομέρειας.
→ Η έμφαση που δίνεται στη σχέση της Αυστραλίας με την Ασία δίνει έναν εξωστρεφή χαρακτήρα στο curriculum. Παράλληλα, η έμφαση στους ιθαγενείς, δείχνει και μια εσωστρέφεια

Βιβλιογραφία

- ACARA. 2010. The Shape of the Australian Curriculum-Version 2.0.
- ACARA. 2010. The Australian Curriculum- English
- GEE, J. 2005. *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. London & New York: Routledge.
- MELBOURNE DECLARATION ON EDUCATIONAL GOALS FOR YOUNG AUSTRALIANS. 2008. Ministerial Council on Education, Employment, Training and Youth Affairs
- VAN LEEUWEN, T. 2005. *Introducing Social Semiotics*. Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge

Δικτυογραφία

<http://www.acara.edu.au/>

→ Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority

<http://www.australiancurriculum.edu.au/English/Curriculum/F-10>

→ Ιστοσελίδα δημοσίευσης του Curriculum των Αγγλικών